

**DOOR SURINAME:
REISHERINNERING
EN UIT ONS
MISSIEGEBIED**

Joannes Antonius Franciscus
Kronenburg





1911/7
2/189

962 D22

Ph

Door Suriname.

REISHERINNERINGEN

uit ons Missiegebied

DOOR

J. KRONENBURG,

REDEMPTORIST.



F. H. J. BEKKER.
AMSTERDAM.
1897.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK



0751 8167

~~~~~  
*Cum licentia Superioris Generalis.*  
~~~~~

I M P R I M A T U R

H. F. J. RIKMANSGOEL, *Rector.*

Amstelodami.

Libr. censor.

die 4 Julii 1897.



I.

IN MIST EN DEINING.

Langs den Atlantischen Oceaan, aan de noordoostelijke kust van Zuid-Amerika, ligt Suriname.

Het land is over het algemeen vlak en met onafzienbare wouden overdekt; slechts aan zijn zuidergrens rijst het reusachtig Tumuc-Humac-Gebergte. Breede stroomen dalen van de bergtoppen en doorsnijden de vlakte, terwijl zij in hun vaart naar zee een eindeloos aantal kleinere rivieren en krekten in zich opnemen, en alom plantages en Neger- of Indianenkampen bespoelen.

Daarheen nu zetten wij verleden jaar koers en ver trokken den 20 Februari met de „Prins Willem IV” uit Amsterdam.

Vier Zusters, twee van Rosendaal voor het onderwijs, en twee van Tilburg voor de zieken, vergezelden ons. De reis is uiterst voorspoedig geweest; zelden, zoo verzekerde ons de kapitein, had hij zulk een gunstigen overtocht gehad; toch was hij reeds meer dan zeventig malen de groote zee overgestoken.

Een enkel voorval van die dagen moge in herinnering blijven.

't Was Vrijdag, 21 Februari, 's morgens tegen negen uren. We zaten boven op het dek; heerlijk weer, prachtig blauwe lucht. Eensklaps hooren we het signaal van de stoomfluit, en in twee, drie minuten is heel het mooie weder verdwenen, en zitten we rondom dik in den mist. Mist, de gevaarlijkste vijand van den zeeman! „Zie, mijnheer,” zeide mij een matroos, uiterlijk een type van een ouden watergeus, maar toch vol oprechte vriendelijkheid, „ik heb alles op zee ondervonden, storm en brand en alles, en ik ben nooit bang geweest; maar als er mist komt, ja dan ben ik bang. Je kunt je niet verweren, weet je!” — 't Was juist niet geschikt om ons, onervaren reizigers, gerust te stellen.

Onmiddellijk wordt de vaart van het schip vertraagd; om de drie minuten geeft de stoomfluit een lang signaal; van de Engelsche kust loeit ons de sirene tegen, en rondom ons henen fluiten andere booten, vijf, zes, zeven, waarvan wij niets

kunnen bespeuren. Want een muur van mist is om ons opgetrokken, en wij kunnen op geen twintig schreden afstands zien. 't Was vreeswekkend. Ieder oogenblik kon een aanvaring plaats grijpen en de boot worden doorgesneden. Toch bleven we, mijn reisgezel en de Zusters en ik zeer kalm. We baden den rozenkrans, en gingen daarna eens zien, in welke reddingsloep we moesten plaats nemen in geval van aanvaring.

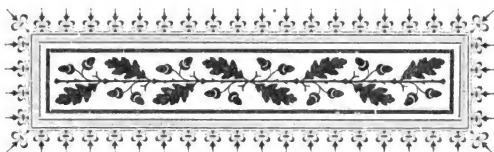
Tegen elf uur trekt de mist op; en daar zien we een groot zeilschip, een driemaster, zeer dicht bij ons en recht op ons aanvaren. Wij onmiddellijk met vollen stoom achteruit. Het schip zeilt ons voorbij, en dankbaar en blijde wuift de bemanning ons toe met mutsen en hoeden. En eenige oogenblikken later daalt wederom de ondoordringbare mist om ons henen, nog dikker dan te voren, en eerst tegen kwart over twaalfen boorde de zon er door en deed alle gevaar voor ons wijken. Zoo had de goede God ons voor een aanvaring en hare gevolgen gevrijwaard.

Tegen den avond werd de deining zeer hevig; het schip rolde van de eene zijde naar de andere, en we gingen vroeg naar kooi; daar werden we om de drie, vier minuten twee of drie keer in de hoogte getild, en dan van rechts naar links geworpen en dan van links weer naar rechts, en zoo ging het geheel den nacht door. Den volgenden morgen waren we allen zeeziek; een allerakeligst

gevoel van weeheid bekruipt ons; alle wilskracht, alle levenslust gaat weg, hoofdpijn en al wat zeeziekte verder medebrengt en uitbrengt is ons lot. De verzorging aan boord was opperbest. Zondag waren mijn reisgezel en drie Zusters al beter, en Dinsdagmiddag mocht ook ik in hun geluk deelen.

Nu zal ik U verder niet bezig houden met vliegende visschen, dolfijnen enz. enz. We hebben dat alles gezien, en kwamen Zaterdag-morgen, 7 Maart, na een reis van zestien dagen, voor Paramaribo. Wat een geluk, en wat een blijdschap, die eerste begroeting van monseigneur Wulfingh en onze Paters en ons! O waarlijk, hoe ook in een land, waar alles ons vreemd was, wij voelden, en voelden het diep, dat wij bij broeders waren, bij kinderen eener zelfde Moeder, de Congregatie.





II.

IN DE GERARDUS-MAJELLA-STICHTING.

In den namiddag na onze aankomst gingen wij Paramaribo zien.

Ons eerste bezoek gold de Melaatschen-inrichting, door Mgr. Wulfingh voor eenigen tijd begonnen en gesteld onder de machtige bescherming van den zaligen Broeder Gerardus Majella. Wij doorliepen den ruimen tuin der Liefdezusters, gingen over de breede Sommeldijksche kreek, de grensscheiding tusschen Paramaribo en het district Beneden-Suriname, openden de poort, die midden op de brug staat — en daar lag het verblijf der Melaatschen voor ons. De eerste aanblik heeft niets vreeswekkends; integendeel iets rustigs, iets zacht bemoedigends ligt over geheel dit tooneel verspreid. Recht voor u, heel op den

achtergrond ziet ge de kerk, een groot vierkant dak op net geschilderde palen, zonder muren of wanden; daaronder het altaar door de goede Zusters versierd. Aan weerskanten van de kerk strekt zich eene rij huisjes naar de brug, eenvoudig, vrij ruim en wit gekleurd; geheel de tusschenruimte is met gras bedekt, waar de amandelboomen opgroeien, die weldra de huisjes zullen overschaduwē, en tevens een liefelijk priëel aan de arme lijdens zullen geven.

Door twee Liefdezusters vergezeld gingen wij nu de zieken bezoeken. De natuur schrikt terug, als ge die verminkte wezens ziet, die slechts schijnen te leven om te lijden, en het leven rondragen in een lichaam, dat zij langzaam zien ontvleezen en verteeren, Diep medelijden greep ons aan; het hart werd vol bij de aanschouwing dier ziekte, die, altijd voortkruipend, haar slachtoffer voortdurend meer verminkt en een voor een van zijne ledematen berooft, of hem doet opzwellen en over het geheele lichaam bloedende wonden doet uitbreken.

Wij zagen er wier vingers waren afgevallen, en die van de handen niets dan een kleinen stomp hadden overgehouden; anderen waren ten halve van de voeten beroofd; weer anderen hadden het aangezicht verminkt of vol wonden. En toch — wat een opgeruimdheid bij al die ongelukkigen! Zij verschenen voor het raam hunner woning of

stonden aan de deur; vriendelijk klonk hun groet ons tegen: »*Odi, vadri!* Dag, vader!" Een glimlach trachtte te spelen op dat soms huiveringwekkend gelaat.

En wat dankbaarheid jegens Monseigneur en jegens de Zusters! Allen zeiden ons, hoe blijde zij waren, hoe goed verzorgd en tevreden. Daar zat een arme negerjongen van 18 of 19 jaren, wiens onderlip en benedenkaak geheel door de ziekte verteerd waren; riet enkel aan ons, maar aan allen, die het wilden hooren, verklaarde hij zijn geluk. Een Israëlitisch dokter bezocht hem. „Zijt gij tevreden?" vroeg hem de man der wetenschap.

„O," was het antwoord, „blij ben ik als een koning."

„Waarom dan?"

„Vroeger had ik niemand, die mijne wonden verbond; nu komen de Zusters driemaal op een dag, en die doen het o zoo zacht. Vroeger wierp men mij een stuk brood toe: nu krijg ik dikwijls op een dag heerlijk eten en drinken."

„Wilt gij dan niet meer naar huis?"

„O nooit naar huis! Nooit, nooit meer naar huis!"

Wij wandelden verder.

Een klein meisje van 10 of 11 jaren komt uit haar kamertje, en lacht ons tegen en troont ons mede naar haar tuintje, waar zij haar groenten

geplant heeft, en schatert het uit van vreugde, en klapt in de handen, nu wij de fijne bloesems bewonderen. Arm kind, zoo vroeg reeds tot een levenslang lijden veroordeeld; door allen, die haar moesten beminnen, verlaten, maar door de christelijke liefde opgenomen, door de christelijke edelmoedigheid voor geheel haar leven verzorgd! In een ander huisje zien wij een negermeisje van ongeveer twintig jaren; zij zit op den grond en ziet schuw voor zich: ze is nog pas in de stichting opgenomen. Een maand later kwamen we terug, en haar aangeboren schuwheid had zij in den liefderijken omgang met de Zusters reeds afgelegd; zij sprak en lachte ons vriendelijk toe. En terwijl wij zoo langs de huisjes der vrouwen wandelen, klinkt ons van de overzijde het gezang der mannen in het oor; hoor, wat hen doet juichen te midden hunner smarten; 't is het bij Surinames Katholieken zoo geliefkoosde lied:

„De Hemel! De Hemel! De Hemel is de prijs!”

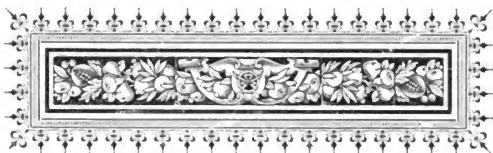
En verpleegsters en verpleegden glimlachen bij dat lied; 't vertolkt al hunne hoop, 't veroorzaakt hunne zieleblijdschap en haar bovenmenschenmoed. En ons komen de tranen in de oogen, tranen van medelijden, en toch ook tranen van dankbaarheid. Wij hadden de verwezenlijking van een ideaal gezien: blijdschap bij vreeselijke smart, tevredenheid in het diepste ongeluk. Dat doet de

katholieke godsdienst door zijne priesters en zijne engelen der liefde.

Op het oogenblik worden er veertien zieken verpleegd, zes mannen en acht vrouwen. Wanneer zal het den Bisschop van Suriname mogelijk worden aan geheel den aandrang van zijn hart te voldoen en alle katholieke lijders in de Gerardus-Majella-stichting op te nemen? Maar de onvermijdelijke kosten, hoe ook door de spaarzaamheid der Zusters tot het geringst mogelijke teruggebracht, vorderen voor het oogenblik beperking en dulden niet, dat het smachtend verlangen van zoovele andere zieken vervuld worde. O gij, die soms zooveel uitgeeft aan dingen van eindeloos minder belang, de rampzaligsten onder de rampzaligen kunt ge gelukkig maken niet voor eenige dagen, maar voor geheel het leven. Wordt een aalmoes aan armen beter besteed dan hier?

Onder het herhaalde: „*Odi, vadri!*” der verpleegden verlieten wij die plaats des vredes; en ofschoon wij nog huiverden bij het terugdenken aan al de verwoesting door de melaatschheid aangericht, hadden wij toch de zoetste voldoening in het hart; de christelijke liefde viert hier een harer schoonste triomfen.





III.

TUSSCHEN DE MELAATSCHEN OP BATAVIA.

Zaterdag 14 Maart vertrokken we naar *Batavia* en van daar naar *Nickerie*, en wel „binnen door”, zooals men het noemt; uit en thuis een reis van twaalf dagen. We hadden ook, en gemakkelijker, over zee kunnen gaan; maar een reis over de binnenwateren gaf gelegenheid om met de Indianen en Negers kennis te maken, en de reizen onzer Missionarissen beter te waardeeren.

's Morgens 6 uur verlieten we *Paramaribo*. Ons gezelschap bestond uit Monseigneur, mijn Socius, nog drie Paters, frater Antonius en mijn persoon. Het stoombootje, dat ons zou overvoeren, is ongeveer tien meter lang en twee meter breed; van die lengte waren twee meter vooraan voor ons

zevenen; de overige ruimte werd ingenomen door de bemanning, — een kapitein, een stoker en een knecht, — door de stoommachine, de steenkolen en de bagage. Een bootje zonder kajuit, waar we altijd naast elkaar op de bank moesten zitten, en voor afwisseling mochten staan of knielen! Boven ons hoofd was een zinken dak, ter zijde hing zeil-doek, dat we tegen regen en zon konden neerlaten.

Ziedaar de ark, waaraan we ons op de mach-
tige stroomen van Suriname en, voor een tijd
lang, ook op zee moesten toevertrouwen. En nog
mochten we van geluk spreken, want gewoonlijk
moeten onze Missionarissen die reizen per roei-
boot afleggen.

Het anker werd gelicht, en we stoomden de
Suriname op, een stroom, breed als de Schelde
en altijd woelig. 't Was prachtig weer, heerlijke,
blauwe lucht, en nog niet al te warm. Van de
Suriname kwamen wij in het *Saramacca-kanaal*,
waar we niet zelden met een lichten schok of een
kleine dreuning tegen het zand of den modder stie-
ten, daarop in de *Wanica* en eindelijk in de *Sara-
macca*, een prachtige breede rivier en zeer diep.

Middelertwjl begint het snikheet te worden;
boven ons een gloeiend zinken dak, naast ons
de gloeiende stoommachine. Toch waren we allen
opgeruimd en gezond; wij baden, zongen, schert-
sten, aten bij afwisseling, en vooral genoten de
heerlijke natuur, het uitzicht op de dichte bosschen

aan de beide oevers. Nu eens ontmoeten wij een negerfamilie, die de rivier afdrijft in een uitgeholden boomstam. Voorop zit altijd de waakzame hond; dan een of twee roeiende Negers; in 't midden de moeder met twee of drie kinderen; dan een groote vracht bananen of andere vruchten, en eindelijk nog een paar mannen, van welke de achterste met zijn roeispaan het ranke vaartuigje stuurt. En helder klinkt het dan over het water ons tegen: „*Odio.....o.....o.....!*” En hoe langer die *o* wordt uitgehaald, des te hartelijker is de groet. En wij wuiven hun terug en roepen op onze beurt: „*Odio! Odio! Odio!*” Dan weer komen koelies, arbeiders uit Britsch-Indië, van hun hut naar den oever, en staan op een vooruitspringenden boomstam en roepen ons met uitgestrekte armen, of de handen als biddend opgeheven, den zegen toe: „*Salam! Salam! Vrede! Vrede!*” Later op den dag zien we reeds Indianen in hunne korjalen, die op het gezicht van onze boot haastig naar den oever roeien, om niet door den golfslag te worden omgeworpen.

Zoo komen we eindelijk 's middags tegen vijf uur aan de zoo beruchte *Punt*. Om dit goed te begrijpen, moet Ge U herinneren, dat Suriname zich langs de zee uitstrekt; de *Saramacca* mondt daarin uit; dan moeten we een uur over zee, en dan weer de *Coppename-rivier* instroomen. Het strand nu tusschen beide rivieren noemt men *de*

Punt. Hier is het altijd woelig door de verschillende stroomingen; hier is het altijd gevaarlijk, bij sterke deining zelfs levensgevaarlijk; menig schip is er al omgeslagen. Gelukkig had de goède God voor ons zeer kalm water beschikt. Wel moesten we ons nu en dan aan de verschansing vasthouden, om niet tegen elkander te botsen; wel danste ons bootje baldadig van de eene golf op de andere; wel werd een onzer half zeeziek, maar we kwamen er toch veilig over en stoomden tegen zes uur de *Coppename* op.

't Was heerlijk weer. De zon ging onder, 't werd koeler op het water; in minder dan een kwartier tijds omringde ons het nachtelijk duister, en rezen de sterren aan de breede lucht. Eensklaps, en als door eenzelfde gedachte aangegrepen, hieven wij allen het *Ave maris stella* aan:

„Wees gegroet, o Zeester,
Gods verheven Moeder!”

En we herinnerden ons, dat het Zaterdag was en het uur, waarop in onze kerk te Amsterdam honderden rondom den troon van O. L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand zongen en baden, ook voor ons; en in den geest met hen vereenigd, zongen ook wij de Litanie der H. Maagd, toen plotseling onze boot een geweldigen, krakenden schok kreeg en wij tegen elkander vielen. We waren tegen een grooten boom aangevaren, die

daar midden in de rivier stond en wegens de duisternis niet was opgemerkt. We kwamen er met den schrik en een kleine averij af.

Een half uur later bespeurden we heel in de verte het licht van ons klooster te *Batavia*; beurtelings verdween en verscheen het, al naar gelang de rivier zich in verschillende bochten kronkelde, en eindelijk tegen negen uur gaf ons bootje door een lang gefluit het bekende signaal.

Aanstonds zien we beweging in het kloosterlicht; het daalt, het kronkelt, en als we een kwartier later midden op de *Coppename* stil liggen en het anker laten vzlén, staat pater Houben reeds met mannen en lantarens aan den oever.

Nu ontspint zich een gesprek over het water heen, tusschen den Pater en onzen kapitein; er is geschil over de plek, waar wij moeten landen, want dat gaat bij avond en sterken stroom zoo gemakkelijk niet. Eindelijk dalen we in de sloep en roeien naar den oever; daar moeten we over een boom loopen, want de heele kust is modder; maar Frans, de trouwe knecht van de boot, een bruingele Creool, hield ons één voor één vast, en zoo kwamen we behouden op veiligen bodem.

Verscheiden melaatschen kwamen ons reeds te gemoet; maar bij het weifelend schijnsel der lantarens konden wij ze maar moeielijk onderscheiden.

't Was donker toen we aan wal stapten; slechts het bleeke sterrenlicht viel op het zwarte houten

kruis bij de landingsplaats, en gaf er iets zwevends, iets mateloos groots aan. De heilige apostel der melaatschen, pater Donders heeft het daar geplant ter vervanging van een omgehouden afgodsboom. Waar vindt het kruis een betere plaats dan bij den ingang van dit verblijf der levenslange ellende? Mocht hier, schoon in zachteren zin, het hooploos woord in steen gebeiteld worden:

„Lasciate ogni speranza, voi ch' entrate!

„Laat alle hoop, gij, die mij intreedt, varen!”

daarboven blijft het kruis stralen, het kruis des heils en der bemoediging, het zegeteeiken, dat ons doet uitroepen:

O Crux, ave, spes unica

Hoc passionis tempore!

Gegroet, o kruis, o een'ge hoop,

In dezen lijdenstijd!

Onder de palmen schreden wij verder en kwamen in ons klooster.

De recreatiekamer was met palmtakken en opschriften in allerlei talen keurig versierd, en alles en allen riepen ons toe, dat wij allerhartelijkst welkom waren. Na zulk een tocht van vijftien uren onafgebroken varens was de rust dan ook welverdiend.

Den volgenden morgen namen we onze verblijfplaats nauwkeuriger in oogenschouw.

Batavia was oorspronkelijk in den vorm van

een kruis aangelegd; van de landingplaats tot aan de woning van den directeur liep de hoofdstraat. In het midden stond de kerk, waarachter zich de begraafplaats bevond, terwijl vóór de kerk een rechte weg met oranje-struiken beplant, naar den rivierkant leidde. Van daar heeft men over de breede *Coppename* het gezicht op de zee. Vóór de kerk was een nette tuin met hooge palmboomen; alles was weleer gedaan, om het verblijf in dit oord van ellende zooveel mogelijk te verzoeten.

Nu is alles verlaten, vervallen en armoedig, en datgene, wat nog aan eene vroegere schoonheid herinnert, dient slechts om den aanblik droeviger te maken.

Het eerst richtten wij onze schreden naar het kerkhof. In een breede nis, door zeven palmen gevormd, en in de schaduw van het kruis, liggen de drie Missionarissen, die op *Batavia* gearbeid en daar den dood gevonden hebben.

In het midden ligt het graf van den eerwaarden heer Heininck, die hoogstwaarschijnlijk als slachtoffer van den haat eens Negers door vergif gevallen is. (1850.)

Rechts zien wij het graf van den eerwaarden pater Donders, die 25 jaren bijna altijd te midden der melaatschen doorbracht, en ook aldaar in den gezegenden leeftijd van 77 jaren overleed. Links ligt de eerwaarde pater J. Bakker begraven. Arme priester! Zelf melaatsch geworden, wenschte hij

nog nuttig te kunnen zijn voor de melaatschen. En wie zal ons het lijden zeggen, dat die priester te dragen had, als hij zich langzamerhand zoo van zijne ledematen beroofd zag, dat hij zich drie jaren lang het geluk, den eenigen troost zijns levens, moest ontzeggen: de H. Mis te lezen! Zeven jaren heeft hij op het etablissement doorgebracht.

Stil was het rondom ons henen; wij knielden neder, diep in de ziel bewogen. Wat hebben wij toen gebeden op uw graf, dierbare Medebroeders, niet voor u — gij zijt gestorven, martelaren van uwe heldhaftige naastenliefde — maar gebeden voor ons zelve, om uwen moed, uwe zelfverloochening te erlangen!

Stil was het rondom ons henen; rechts en links van deze helden zagen wij de graven hunner geestelijke kinderen; — maar die praallooze graven zijn zegeteekenen door het katholiek geloof en de katholieke liefde opgericht.

Stil was het hier op den doodenakker; stil ook in huis en op straat; men is bij zieken.

Langzamerhand echter komt er meer beweging op de paden, die naar de kerk leiden. 't Is Zondag, de zieken gaan op naar het huis des Heeren. Eenigen strompelen zachtjes voort; anderen steunen op een stok of kruk; nog anderen worden half gedragen in de armen van medelijders, minder verminkt dan zij. De kerk, hoe ook van alle kan-

ten open, is benauwd niet enkel van de warmte, maar ook en veel meer door de aanwezigheid van zooveel kranken. De priester komt aan het altaar en gaat het aanbiddelijk Misoffer opdragen voor levenden en dooden. Hoor, daar begeleiden de arme zieken de heilige handeling met hunnen zang. Met aandoening, weldra met tranen in de oogen, luisterden wij naar die tonen, schor weliswaar en heesch, maar toch met een uitdrukking zoo zielaangrijpend, zoo diep uit het hart komend, zoo innig smeekend. De Missionaris heeft het hun geleerd, en zij hebben het zoo goed begrepen, die armen: in al hun lijden is hun eenige troost en leniging het gebed tot Jezus en Maria.

Na de H. Mis onderhielden wij ons met onze Medebroeders, twee Paters en een Frater, die hier te midden der besmetting wonen. 't Is een leven vol opoffering, dat zij daar leiden, en toch gevoelen zij zich tevreden en gelukkig; hun arbeid onder de ongelukkigen is, Goddank, niet vruchteloos; in de laatste tien jaren hadden zij vele personen bekeerd; 52 tot de eerste H. Communie toegelaten, schier alle stervenden met de laatste H.H. Sacramenten getroost en in de liefde Gods zien afsterven; wat kan een Missionaris meer verlangen?

In den namiddag, toen het felle steken der zon wat verminderd was, wandelden wij door *Batavia*; in houten huisjes, armoedig en vervallen, zitten

de melaatschen op den grond; haveloos is veler kleeding, soms niet meer dan wat lompen; daar is schier niemand die hen verpleegt, zelven bereiden zij zoo goed mogelijk hun voedsel; voor een karig loon verbindt de minder aangetaste de wonden van den erger zieke; de werkkring van den dokter bepaalt zich tot het verzachten der pijn en het wegnemen der aangetaste ledematen. Welk een verschil tusschen de verzorging hier en de verzorging in de Gerardus-Majella-stichting!

Wij zagen een armen jongen van ongeveer achttien jaren, aangetast door de natte melaatschheid; heel dat lichaam was wonde naast wonde: ik spaar U de verdere beschrijving; de werkelijkheid was zoo, dat ik mij haasten moest henen te gaan; hij zat op den planken grond, een enkele doek was heel zijne kleeding; de Pater, die ons vergezelde, sprak hem in het Neger-Engelsch bemoedigend toe; eenige krijschende geluiden, en een paar woorden met moeite uit de wegterende keel gesproken, waren het antwoord; hij was weer getroost, de arme, en poogde te glimlachen.

„Die kan toch zeker niet lang meer leven?” vroeg ik bij het heengaan.

„Och, daar is weinig met zekerheid van te zeggen; hij eet nog, en zoolang hij eetlust heeft, is er nog geen doodsgevaar. Maar dat kan ook plotseling opkomen.”

Toen we eenige dagen later op *Batavia* terug-

kwamen, zagen we een begrafenisstoet van het kerkhof terugkomen; alle zieken, die loopen konden, hadden in witte kleederen het lijk naar zijne laatste rustplaats vergezeld; en als we aan wal stapten, hoorden we: God had den armen jongeling tot zich geroepen. Wat hemelvreugde na zulk een lijden!

In een anderen hoek van *Batavia* zagen we de melaatsche Koelies voor hunne hutten neergehurkt of in de hangmatten slingerend. Ze zijn, helaas, allen nog heidenen; maar een hunner een priester, is toch van plan zich te bekeeren. Mogen toch zij allen spoedig die groote genade deelachtig worden!





IV.

ONDER DE INDIANEN.

Laat ik U nu beschrijven, hoe we onze reis naar *Nickerie* voortzetten.

Maandag-morgen, 16 Maart, stonden we reeds om 3 ure op en lazen de H. Mis; om vijf uur waren wij in de stoombarkas en stoomden de *Coppename* verder op. Pater Houben vergezelde ons, want we zouden de Indianenkampen gaan bezoeken, waar Zijn Eerwaarde om de twee maanden gaat preeken en de H.H. Sacramenten toedienen. Ook frater Nicasius ging met ons mede,

We kwamen van de eene rivier in de andere, en voor ons, vreemdelingen, vooral werd de natuur allerprachtigst. Bijzonder in den namiddag, toen we op de *Wayombo* kwamen. Verbeeld U een breede rivier, spiegelglad, telkens kort kronkelend

en dan weer in langeren loop de verrassendste vergezichten aanbiedend. We stonden voorop, om toch maar goed van alles te genieten. En aan weerszijden van den vloed maagdelijke wouden met reuzenboomen van 30 tot 40 meter hoog, en die, zich in het water weerkaatsend, peilloos diep uit den stroom schijnen op te rijzen. Gordijnen van levend groen, gevormd door grillige luchtwortels, die van deze reuzen naar beneden hangen en van beneden tot boven overgroeid zijn, zweven op den wind op en neder. En daarboven de kakantrieboom, zijn breedte kruin, grijs, witen groen, hoog over al die boomen uitspreidend, als wilde hij zeggen: „Ik ben de god der wouden!” De Indiaan knielt er dan ook voor neder en brengt hem zijne offers. En daaronder breede palmen in alle verscheidenheid, en daartusschen wilde bananen en zwaardplanten, en daartusschen paarse seringgen hoog als eikeboomen, vuurroode papegaaisbekken, gele slingerplanten, zachtblauwe orchideeën, blinkend groene mokko-mokko; en daartusschen witte slanke boomen, slechts met een lichten kruin gedekt, en purperhart en ijzerhart en bruinhart, struiken en planten, de een groeiend op de takken van de andere.

Hier en daar trekt zich het woud even terug en vormt een geheimzinnigen, donker-groenen inham; smalle krekten met zwart water vloeien daaruit traag in den vloed; dan weer daalt een

smal voetpad uit het bosch tot het water; hier komen in het vroege morgenuur de herten achter elkander hunnen dorst lesschen; hier loert ook de bruine tijger op zijn argelooze prooi. En over het gladde watervlak scheren helder blauwe vinders, meestal twee aan twee; en op de takken huppelen blauwe en zwarte en bruine en gele vogeltjes; hoog boven die vroolijken trekt de roofvogel met roodbruine borst zijn telkens nauwer kringen om hen heen, om dan eensklaps bliksemsnel toe te schieten op zijn zacht klagend slachtoffer; en nog hooger zweven onbelemmerd de helroode papegaaien paarsgewijze door het luchtruim.

Ziedaar het schoone tafereel, dat zich uren lang voor onze oogen ontwikkelde.

Tegen vier uur in den namiddag begon de oever te rijzen, en weldra zagen wij op een groote open plek aan den rechterkant een kamp van Indianen. Het waren Caraïben, een woeste volkstam, kinderen van menscheneters, maar thans gedoopt en wat rustiger geworden. Wij lieten het anker vallen; de stoomfluit deed zich duchtig hooren en aanstonds zagen wij roode en gele mannen en vrouwen en kinderen uit het bosch en uit de hutten te voorschijn komen. Wij lagen nog altijd midden op de rivier. Pater Houben, voor op de boot, riep hun luidkeels toe:

„Waar is kapitein Cornelis?”

Kapitein Cornelis, moet ge weten, is het hoofd van dit kamp.

„Kapitein Cornelis moet aanstonds hier komen!” riep nog eens de Pater. En drie, vier mannen schoten het woud in en kwamen terug met de boodschap:

„Kapitein zal aanstonds komen.”

Eenige minuten later, daar zagen wij hem opdagen, een welgebouwd, krachtigen Indiaan van ongeveer zestig jaar, bruinzwart van kleur, met zwart haar. Hij had even toilet gemaakt om het hooge gezelschap waardig te begroeten: een witte broek, een soort Engelsch hemd en een strooien hoed vormden geheel zijn costuum. Zoo daalden hij van den hoogen oever in zijn korjaal en was na eenige forsche riemslagen bij onze boot.

Wij werden aan hem bekend gemaakt; hij vroeg den zegen aan Monseigneur, en bood zijne diensten aan.

„Kapitein,” zei pater Houben, „we moeten van avond nog naar Donderskreek; ge moet ons den weg wijzen.”

„Dan zal ik even mijne vrouw halen,” antwoordde kapitein Cornelis.

„Neen, die mag niet meegaan!” was het wederantwoord.

„Goed, vader,” hernam Cornelis gedwee; „dan zal ik mij gereed maken.”

En hij steeg weer af in zijn korjaal en roeide naar land.

Midderwijl was onze boot geheel omringd van korjalen, beladen met Indianen, groot en klein; sommigen waren nog wat schuw, maar wij deelden sigaren en veelkleurige prentjes onder hen uit, en nu werden zij altijd vroolijker. Wij zagen ook hoe de vrouwen bij wijze van sieraad een groote speld door de onderlip hadden gestoken, die zij met de tong naar binnen haalden en weer naar buiten staken.

Daar kwam de kapitein terug; hij had zijn zoon Janki meegebracht, een prachtigen Indiaan, kopergeel van kleur, met lang zwart haar en flikkerend zwarte oogen; hij was ongeveer twintig jaar oud. Zij hadden hun hangmatten bij zich en een stuk cassavebrood; de korjaal werd achter aan de boot gebonden; de stoomfluit schetterde, het anker werd gelicht, en verder gingen wij, terwijl van den oever en in de korjalen allen ons toewuifden.

Een uur later kwamen we ter linkerzijde langs een ander kamp, waar pater Houben den bewoners toeriep:

„Morgen-vroeg in Donderskreek komen! Daar is de H. Mis!”

Maar zij antwoordden: „Vader, wij kunnen niet komen; wij hebben een doode.”

Als er iemand gestorven is, mogen de India-

nen een geheele maand hun kamp niet verlaten.

Tusschen al die bedrijven was de zon ondergegaan, en werd het hoe langer zoo donkerder.

„Zijn we nog ver van Donderskreek af?” vroegen we aan Cornelis, want de Pater, die altijd met een tentboot gaat en over dag, kan op een stoomboot en in het duister den afstand niet berekenen.

„O neen,” was het antwoord.

„Zijn we er binnen het uur?”

„Ja wel!”

Maar het werd zeven uur, half acht, acht uur, en nog was er geen kamp te bekennen. Ook de Indianen bleken de ruimte niet te kunnen meten. Wij stoomden maar altijd verder, het werd half negen..... negen uur..... Cornelis en Janki stonden scherp op den uitkijk, hunne blikken boorden door het duister heen. „Stoppen,” riep eensklaps de eerste, „hier is de Donderskreek!” Wij zagen niets, maar de Indianen hadden duidelijk een kleine opening in het bosch ontdekt.

Nu begon de landing, die in het duister waarlijk niet van de gemakkelijkste was. Wij stapten in de sloep, en werden door Frans, den gelen bootsknecht, voortgeroeid, maar weldra riep deze:

„Ik zie niets! Ik weet niet of ik achteruit of vooruit moet!”

„Voorzichtig, Frans!” waarschuwde een der onzen, die zich tot taak had gekozen ons steeds aan

die deugd te herinneren. We roeiden naar de boot terug, kregen nog een lantaarn mee, en eindelijk stonden we weer op vasten bodem.

„Waar is nu het kamp?” vragen we allen.

„Een half uur van hier,” zegt de kapitein.

En nu kregen we een avontuurlijken tocht door het bosch, waarvan we eerst later al het gevaarlijke hebben ingezien.

Voorop ging Janki, beladen met een zwaren reistasch; dan kapitein Cornelis met een lantaarn, vervolgens Monseigneur en de andere leden van het gezelschap; de trouwe Frans sloot den stoet. Wij gingen achter elkander, beladen met reisdekens, hangmatten, proviand, altaarkistjes, enz. over een smal voetpad, onder dikke, hoge boomen. 't Was bovenmate zoel, het zweet stroomde ons van het aangezicht. Voortdurend stieten wij tegen dikke wortels en omgevallen boomen en breede stronken.

Na tien minuten waarschuwt ons Cornelis:

„Nu voorzichtig, want we moeten over de boomstammen!”

En werkelijk de weg was hier zoo vol kuilen en slijk en water, dat hij onmogelijk te begaan was; daarom hadden de Indianen er lange boomen over heen gelegd. Verbeeld U ons daar te zien bij het weifelend licht van een lantaarn; langzaam en voetje voor voetje schuifelen we voort over die gladde ronde stammen, altijd ons best

doende om het evenwicht te bewaren. Zoo trekken we een twintig minuten lang altijd maar verder soms in duizend angsten, en uiterlijk toch vroolijk en luid schertsend om anderen niet bang te maken. 't Is, Goddank, goed gegaan, maar toen we den volgenden dag bij zonnelicht dien weg terugmaakten, achtten wij het toch wel Gods bijzondere bescherming, dat wij er zonder ongeval waren overgekomen.

Eindelijk na drie kwartier loopens, als bekroning van een stoomvaart van 16 uren, daar hooren we hondgebas..... We zijn in het kamp der Arrowakken. Maar niemand komt ons te gemoet; alle hutten zijn verlaten. In de verte hooren we de tonen der muziek.

„O,” zegt pater Houben, „ze zijn wat verder aan het dansen.”

En de Pater ging er heen, terwijl wij in de kapel een goede rustplaats zochten. Als ik hier het woord „*kapel*” gebruik, moet ge niet denken aan een gebouw, hoe klein ook, van steen, die weelde is hier onbekend; de twee zijwanden en de achterwand der kapel bestaan uit palissaden, stevig aan elkander gebonden, daarboven een schuin dak van droge pinabladeren, op den top een kruis; deuren en vensters zijn er niet; geheel de voorkant is open en geeft ingang, licht en lucht; en van binnen tegen den achterwand is een kleine verhevenheid, ook van palissaden; daar wordt het

altaarkistje op geplaatst; daar worden de H. Geheimen gevierd; daar daalt de God van hemel en aarde, die een grot voor zijn geboorteplaats koos en een kruis voor zijn stervenssponde, daar daalt de Godmensch neder, om zich op te offeren voor die lang verlaten zielen en zich aan hen te geven in de H. Communie. Hoe trof mij die gedachte, als ik dat eerste Indianen-kapelletje zag! Bij de diepste armoede, bij volslagen gebrek aan alle sieraad waren toch die arme wilden fier op hun heiligdom; zij hadden het zelven gebouwd, en de Vader had het goedgekeurd, en het had den naijver gewekt der verdere stammen, die nu ook met zulk een bouw begonnen waren. Wat zou het schoon zijn, als al die kapelletjes eens eene beeltenis van Onze Lieve Vrouw van Altijddurenden Bijstand bezaten! Wat zou die goede Moeder daar te midden harer kinderen liefderijk zetelen! Wat zouden die natuurmenschen door het liefelijke en kleurige der beeltenis aangetrokken, met meer vertrouwen bidden tot haar, die er door is afgebeeld!

Maar ik dwaal af, en geef gevoelsuiting en wenschen in plaats van beschrijving.

Wij zaten dan in de kapel te rusten, en pater Houben was naar zijne Indianen gaan zoeken; „Mannen,” beduidde hij hun, „het gaat niet aan te dansen en te drinken, nu zulk een groot gezelschap in het kamp is aangekomen.” En onmiddellijk hield de harmonica op, en werd de schaal met

sterken drank weggeborgten en in de grootste stilte ging ieder naar zijn hut. De kapitein ging zich kleeden en zond twee zijner zonen, flinke jongens van 16 à 17 jaren, die in *Paramaribo* in ons weeshuis hunne opvoeding hadden genoten, ter onzer verwelkoming. Zij spraken zeer goed Hollandsch. Een hunner eerste vragen was:

„Is Pater over de boomen gegaan?”

„Ja,” antwoordden wij.

„Dan is Pater er gelukkig afgekomen; wij hebben er van middag nog een tijger gezien.”

Nu kwam weldra ook kapitein William ons complimenteeren, we maakten afspraken voor morgen vroeg, „*taaiden*” de hangmatten (d. w. z. hingen ze vast) en na een uurtje genoten wij daar eindelijk een welverdiende rust.

Pater Houben, altijd onvermoeid, bleef nog eenige uren bezig met zijne Indianen biecht te hooren en aan de vormelingen, die hij sedert lang had voorbereid, de laatste onderrichtingen te geven.

Kapitein Cornelis met Janki ontvingen dien nacht gastvrij onderkomen bij kapitein William, en in dit enkel feit zagen wij alweer den heilrijken invloed van het Katholicisme. Vroeger waren Caraïben en Arrowakken elkanders doodvijanden en voerden aanhoudend een stammenuitdelgenden krijg; nu leven zij vreedzaam naast elkander, genieten gastvrijheid in elkanders kamp, en komt

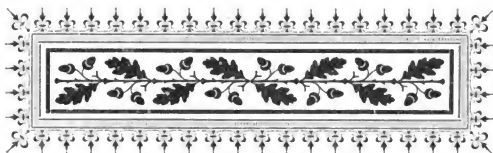
er somtijds oneenigheid, dan wordt de Pater geroepen om den twist te beslechten.

Nauwelijks was de volgende morgenzon aan den hemel, of daar dreunden geweerschoten door het kamp, eeresalvo's voor den Bisschop. Wij lazen de H. Mis, en langzamerhand kwamen van verschillende zijden de Indianen opdagen. Wat gaf dat een eigenaardig gezicht, die roode en gele en bruine mannen en vrouwen en kinderen, getooid in de vreemdsoortigste kleedij van de allerschelste kleuren. Rustig hurkten zij neder op het witte zand van den vloer, en volgden met aandacht en stilte al onze bewegingen. Pater Houben en pater de Swart hielden voor hen onderrichtingen, die nu en dan werden onderbroken, hetzij door schreiende zuigelingen, — want uit iedere hut was heel de familie opgekomen, hetzij door het binnentreden van verder afgelegen Indianen, hetzij door honden, die al bassend hunne verwondering over ons vreemdelingen te kennen gaven. Maar bij dat alles bleven onze goede Arrowakken onverstoord kalm. Was een kind niet tot zwijgen te brengen, dan ging de moeder eenigen tijd buiten; honden werden met stokslagen weggejaagd. Midelerwijl trachtten wij het altaar zoo goed mogelijk te versieren met reisdekens en wat in onze bagage zoo al gevonden werd, en eindelijk begon Monseigneur de H. Mis. Wij zongen er onder, somtijds zelfs vierstemmig, tot grootsfe voldoening

van onze wilden. Onder de H. Mis gingen er tien tot de H. Communie, werkelijk zeer stichtend in geheel hun uiterlijk. Daarna werden er acht gevormd, en, — ziedaar alweer een triomf van de christelijke liefde, — de kapitein der Caraïben was peter over zijne voormalige stamvijanden. Nu werd er weer gezongen, gepreekt, met luider stem gebeden, in één woord er was groot feest in het kamp.

Middelerwijl was het tien uur geworden en hoog tijd, dat we vertrokken. We deelden kleine geschenken uit, drukten den kapitein de hand en trokken weer over de boomen van gisteren naar de landingsplaats; heel het kamp vergezelde ons; gewerschoten knalden tot afscheid en wij staken van wal. Kapitein Cornelis ging in zijn korjaal weer naar zijn kamp; maar zijn zoon Janki en Charles, de zoon van kapitein William, gingen met ons mede, want een gevaarlijke tocht wachtte ons. Doch daarover in het volgende hoofdstuk.





V.

EEN NACHT IN HET WOUD.

Det vorig hoofdstuk staakte ik met de bewerking; „Een gevaarlijke tocht wacht ons.” Thans, Lezer, ga ik U dien tocht beschrijven. Van de *Wayombo*, kwamen we in de *Arawarra*-kreek, een water breed als een gewone rivier, maar vol boomen die er zijn ingestort en onwrikbaar vast liggen; groote takken, als reusachtig hertengewei, steken overal boven het water uit; groote stammen en stronken en takken zijn verraderlijk onder de oppervlakte verscholen; ieder oogenblik kunt ge er tegen varen, een lek krijgen en zinken.

De uiterste omzichtigheid is hier dan ook noodig.

Janki, onze Indiaan, en Frans, de Mulat, stonden op de voorplecht, om de richting te wijzen;

de kapitein zat achter aan het roer, en zoo stoomden we langzaam vooruit. In het begin ging het vrij goed; nu en dan kreeg de boot een flinken schok, als zij over een boom heengleed; soms ook moesten we achteruit om de schroef geen geweld aan te doen; maar eindelijk daar raken we op een dikken boom onder het water. „Terug, terug!” riepen we, maar ’t was reeds te laat, er was geen verroeren meer aan. Janki en Frans springen te water en zwemmen en duikelen, om te zien wat gedaan moet worden; zij beginnen te trekken, de boot te schommelen; nu moeten wij met ons allen aan dezen kant gaan staan, dan weer aan den anderen kant, om de boot te doen overhellen, en eindelijk, na een twintig minuten, zijn we weer vrij.

Nu maar behoedzaam verder, en na een uur of twee varens zijn we op de *Nickerie*, het breede vrije water.

En we stoomden maar altijd verder, altijd verder, geblakerd door zonnevuur en stoommachine, bij afwisseling staande of zittend op onze houten bank, tot ongeveer ’s avonds half zes. Toen zagen we in het bosch aan den oever eenige verlaten hutten en besloten hier ons nachtverblijf op te slaan.

De sloep werd uitgezet, maar het landen ging zoo heel gemakkelijk niet; de oever toch was hoog en steil. Gelukkig evenwel hingen van een

dikken boom lianen over het water; (lianen gelijken op koorden en zijn sterke luchtwortels, die in de grilligste vormen van de takken naar beneden hangen); daaraan trokken we ons op; de trouwe Frans hield ons stevig vast, en zoo slingerden wij een voor een gelukkig op den kant. Bij een der hutten smeulde nog een vuurtje, een bewijs, dat er kort te voren nog andere menschen geweest waren. Hoe die hutten er uit zien? Verbeeld U een sterken stok in den grond; op ruim twee meter afstands daarvan twee andere stokken; deze drie van boven door latten verbonden en daarover een plat dak van gedroogde pinabladeren, dat aan ééne zijde tot den grond afhangt. Zoo waren er twee, en zij werden in dat eenzame, eindelooze bosch ons logies voor dezen nacht. In de eene hut werd de hangmat van Monseigneur opgehangen; in de andere die van mijn socius en mij; al het andere gezelschap legerde zich in een halven cirkel om ons henen en taaide de hangmatten aan de boomen.

Nu werden twee lantaarns aan de takken vastgemaakt; Janki en Charles, de jeugdige zoon van kapitein William uit het Indianenkamp, ontstaken drie wachtvuren om onze legerplaats, die weldra hoog opvlamden en alle wilde dieren van ons moesten afweren, en zoo zaten we nu vroolijk in de hangmatten of op kistjes onze collatie te nemen. Midderwijl waren Janki met zijn scherpe

bijl en een Frater (een oud jager) met zijn geweer het bosch ingedrongen; na een tien minuten hoorden we twee schoten vallen, en de Frater kwam terug met een *pitagori*, een grooten aap, dien hij aan den kop had getroffen. Een heerlijk boutje voor onze inlandsche reizigers. Met huid en haar werd het dier onder de heete asch gelegd, om den volgenden dag in de soep te recht te komen. Ik heb er van gegeten; het had den smaak van osse vleesch, maar was wat taai.

Na de collatie begonnen we, in een kring op den grond gezeten, ons avondgebed te doen, als eensklaps Frans opspringt, een lantaarn grijpt en met een stok op den grond slaat.

„Wat is er, Frans?” roepen wij uit één mond.

„Er kruipt een slang hier!” roept hij; „hier, juist in den kring!” En hij slaat met alle macht op de dorre bladeren, die den bodem bedekken.

Wij stuiven op, allen naar éénen kant, en met onbegrijpelijke snelheid kruipt de slang het bosch in. Ge begrijpt, dat wij door zulk eene interessante mededeeling juist niet erg op ons gemak waren; heel de omtrek werd doorzocht, maar niets meer gevonden, en ten slotte moesten we ons onder zulke voorteekenen ter ruste begeven. Dat we ons nog eens dringend aan de H. Maagd aanbevalen, kunt ge begrijpen.

Het was een prachtige avond. De vlammen der wachtvuren wierpen een betooverenden gloed over

de palmen, die ons overwuiden; de takken der boomen, door een zachten wind bewogen, gaven allerlei spelingen van licht en halflicht en schaduw; heerlijk vooral, als het vuur hoog opsloeg en die reuzen van boomen bescheen: duizenderlei schaakeering dan van licht en kleuren; rondom ons henen zwirrelden honderden lichtwormen, als gewiekte sterretjes, van blad op blad, van tak op tak; overal gesis en geknor en gefluit van torren en kevers en ander boschgedierte, en daarbij het zachte klotsen van de rivier tegen den steilen oever. Waarlijk het was schoon!

Kort na middernacht begonnen de brulapen, die waarlijk hun naam met eere dragen, hun verschrikkelijk geloei aan te heffen; en daar er vele waren en op niet grooten afstand, kunt ge begrijpen, hoe het ons toeklonk.

Eindelijk sliep ik van vermoeidheid in, maar ontwaakte weder tegen half drie door eenig geschuifel onder mijn hangmat. Ik richt mij op en zie tot mijne geruststelling slechts het gele gezicht van onzen Frans.

„Is er onraad, Frans?”

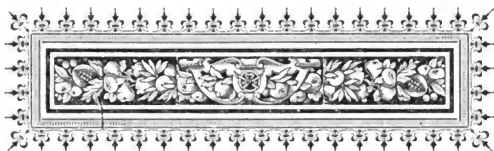
„Nee, Pater, maar ik hoor den regen aankomen, en breng de altaarkistjes onder dak.”

Ik spits de ooren, maar verneem niets. Fijn en scherp werken de uiterlijke zintuigen dier inboorlingen, veel fijner dan de onze. Want werkelijk een kwartier later, daar plaste een Surinaamsche

regen naar beneden, en bracht een algemeenen opstand in ons kamp. De pinadaken onzer kleine hutten bleken tegen het water bestand; al degenen, die hunne hangmatten aan de boomen hadden, sprongen er uit en vonden bij ons een toevlucht. Een onzer wikkelde zich in een reisdeken en strekte zich op den grond uit; een ander hurkte op een klein kistje tusschen onze twee matten in; Frans en Charles kropen onder mijn hangmat; de anderen vluchtten bij Monseigneur in de hut, en zoo, al hadden we het niet ruim, bleven we toch allen droog.

Hoe goed voor het oogenblik ook beschut, ondervonden we toch van den regen twee ongerieven. Vooreerst konden we nu niet in het bosch zelf de H. Mis lezen, en ten tweede was het instappen in de sloep thans veel moeilijker. 't Was vier uur in den morgen en donker. Alles was glibberig en glad geworden, en slechts vastgehouden door onze Indianen en slingerend aan stevige luchtwortels raakten we zonder veel tegenspoed in de sloep en van daar weldra in de boot. Hier hebben we op twee draagaltaartjes de H. Mis gelezen, terwijl naast ons de regen kletterde, en uit het donkere bosch kleine vleermuizen op het licht onzer kaarsen afkwamen.

Om zes uur gingen we onder stoom, in de hoop nog dezen dag het doel onzer reis, *Nickerie*, te bereiken.



VI.

NICKERIE.

Na vier uur varens in onze kleine boot, terwijl de regen bij stroomen langs ons neerviel, brak eindelijk tegen tien ure 's morgens de zon door de grijze wolken. Wat was zij ons welkom! Want hoe ook in dit land van gloeiende hitte de verkwikkende regen noodzakelijk is, op reis, wanneer men in de bosschen overnacht en den dag doorbrengt op het water, is hij verre van aangenaam.

Welgemoed stoomden wij verder, altijd langs bosschen, later hier en daar langs eene plantage, en eindelijk in den namiddag tegen vijf ure, daar krijgen we *Nickerie* in het gezicht!

Heerlijk teekende ons witte kerkje met zijn kleinen slanken toren zich af tegen de diepe

blauwe lucht; dat kerkje was het eerste wat we van *Nickerie* in het oog kregen; met hoeveel blijdschap hebben we het begroet!

Onze stoomfluit liet zich dapper hooren; daar zien we op ons klooster de vaderlandsche vlag hijschen, en de landingsplaats, een minuut of drie van het klooster af, loopt vol volk. Dat gaf een alleraardigst gezicht. Blanken, gelen, bruinen, zwarten, in alle tinten, in alle kleeding joelen door een en wuiven ons toe; onze twee Paters en de Frater snellen aan, en weldra ligt de boot voor anker. We stappen over in de sloep en worden naar wal geroeid. De bakker van *Nickerie*, die vroeger in Holland „diender” geweest was, voelt in zich zijne oude roeping ontwaken; met krijgshaftige gebaren en koddig-ernstig gezicht weert hij het volk van de boomen, waarover we moeten loopen, of liever glijden, zoo glad zijn ze. Onder al die bedrijven gaat mijn parapluie te water (mijn eenige steun in al die glibberigheid) en zinkt in de diepte.

Nog eenige oogenblikken en wij omhelzen onze dierbare medebroeders en drukken hen vol blijdschap aan het hart. Wat doet het goed, zoo ver in den vreemde zijne Broeders te mogen terugzien! We gingen allereerst naar de kerk om den goeden God voor de gelukkige reis te bedanken; ook onze lieve Moeder Maria, die we zoo dikwijls hadden aangeroepen, en den H. Joseph, op den

vooravond van wiens feest we aankwamen, hebben we natuurlijk niet vergeten.

Dan gingen we naar het klooster en kregen daar van het balkon een allerprettigst gezicht. Onze valiezen en verdere bagage werden aan wal gebracht, en nu was er een wedstrijd onder de jeugd van *Nickerie*, wie wel het spoedigst ons daarvan iets zou brengen. Verbeeld U kleine kroeskoppen met glimmend zwart gezicht en hagelwitte tanden, en Chineezers met de oogen wat binnenwaarts gericht, en gele en bruine knapen met flonkerend zwarte oogen; allen zoowat met een halve broek gekleed, allen met een koffertje of zoo iets op het hoofd, — want al wat de menschen hier dragen torsen ze op hun hoofd, — en dat alles in vollen galop naar ons klooster; een jongen van tien, elf jaar met een groot valies op het hoofd en een roode muts in de hand, waarmede hij zegevierend wuift; een andere gele knaap, die balanceert met een grooten boterpot; een klein bruintje van drie, vier jaar, dat nog geen pak kon dragen, maar een reisdeken bemachtigd heeft en daarmede komt aandraven; die allen lachen ons toe en zijn blij over onze komst, blij als wij zelven.

Nickerie is een heel aardig plaatsje, niet ver van zee waarin daar de *Corantijn* en de *Nickerie-rivier* uitmonden; het ligt op de uiterstegrens van ons *Suriname* en wordt door eerstgenoemde rivier van *Britsch-Guyana* gescheiden. Dat veroorzaakt de aanwe-

zigheid van vele Engelschen, zoodat de preeken door de Paters in het Engelsch en in het Hollandsch worden gehouden. Vroeger waren er slechts eenige weinige Katholieken; doch in Januari 1892 werd een oude Chineesche winkel tot bidplaats en woning vervormd; in Februari 1894 werd er een houten kerkje gebouwd, en thans telt men er al meer dan 450 Katholieken. Reeds in 1892 werden 74 volwassenen gedoopt, het jaar daarop 90, en zoo is het altijd beter gegaan.

Op Sint-Josephsfeest werd een plechtige H. Mis opgedragen: een neger van tien jaren, Mozes geheeten, speelde met alle kracht op een harmonium, en begeleidde vijf, zes andere negerjongetjes, die met niet minder kracht het *Kyrië* en het *Gloria* uithaalden! Den volgenden dag bezochten wij de scholen; die der jongens, door een onzer Paters gegeven, telt 70 leerlingen; die der meisjes, waarvoor de edelmoedige Zusters Franciscanessen van Rozendaal zich waarlijk opofferen, meer dan 100.

Die twee dagen van ons verblijf in *Nickerie* vlogen voorbij, en het kostte ons, toen we al weer zoo spoedig van onze dierbare medebroeders afscheid moesten nemen.

Zaterdagmorgen, den 21^{sten} Maart, vertrokken wij weder, en nu eerst maakten wij voorgoed kennis met die allerlastigste plaag van *Suriname*, de muskieten. Nergens in heel de kolonie komt

dat ongedierte u onbarmhartiger plagen en vernijger steken dan hier. We zaten in ons bootje en wachtten op het inladen der bagage — (en dat heeft nog al wat in, want voor zulk eene reis moet men alles, letterlijk alles meenemen: eten, drinken, drie of vier pakken kleeven, om bij het sterk transpireeren of ook wel bij het slaan van de golven over boord te kunnen verwisselen, enz.) — we wachtten dan, en zie, daar komt van den kleiachtigen oever een wolk van muskieten op ons af; we weren ons met handen en voeten, we slaan met zakdoeken en hoeden, we steken een sigaar op en blazen groote rookwolken er tegen in — niets helpt; zij trotseeren alles, en steken ons in handen en wangen en nek en voorhoofd en beenen, en vallen er ook al honderden onder onze wanhopige slagen, nieuwe honderden rukken op om met een heldenmoed, — een betere zaak waardig, — de plaats hunner gesneuvelde makkers in te nemen. En iedere steek doet de getroffen plaats opzwellen en geeft u het schrijnerig gevoel van een brandwonde.

„Haast u toch!” roepen we onzen pakkenden Indianen toe, „Haast u toch!” maar dezen, als waren ze in geheim verbond met de muskieten, lachen ons vriendelijk toe, en zeggen: „Ja, *vadri*!” en gaan onverstoorbaar kalm en langzaam met hun arbeid verder.

Eindelijk en ten laatste geeft ons bootje het sein tot vertrek.

Honderden handen wuiven ons ten afscheid; het „*Odi! Odi!*” weerklinkt, en we komen in beweging; weldra zijn we weer op het midden der breede rivier, en onze hatelijke gevleugelde gasten deserteeren, of vallen als laatste slachtoffers van hun zucht naar menschenbloed, onder het geweld van een kwaadaardigen klap.





VII.

WEDEROM OP DE ARAWARRA, EN BIJ DE CARAÏBEN.

Den nacht van Zaterdag op Zondag brachten we weer in het bosch door, omringd van helder opflikkerende wachtvuren. We sliepen al veel rustiger. Tegen middernacht kregen we bezoek van een prachtig hert, dat op tien passen afstands van de vuren bleef staan; de Frater zag het, maar om ons niet noodeloos te doen opschrikken, durfde hij niet schieten. Den volgenden morgen plaatsten we de draagaltaartjes tegen de boomen en lazen in het bosch de H. Mis. „Zondagmorgen in een Zuid-Amerikaansch woud!” Prachtig tafereel, het penseel van schilder en dichter waardig! 't Was Passiezondag; de heilige Lijdenstijd ving aan; alles

sprak ons van 's Heeren smarten en dood, onderstaan om de arme zielen te redden van het eeuwig verderf.

Wat hebben die woorden te midden der wilden en pasbekeerden een geheel andere, een diep aangrijpende beteekenis!

In den voormiddag kwamen wij weder op de zoo gevaarlijke *Arawarra*; het water was gezakt, we zouden er thans niet zoo gemakkelijk over heen glijden als den vorigen keer. Behoedzaam gaan we vooruit; daar raken we verward in de takken van een reuzenboom, die geheel de breedte van het water overdekt; hij slaat een stuk van den schoorsteen af, werpt den soepketel der bemanning, die boven op het zinken dak staat, met heel zijn inhoud in de diepte, en beukt en slaat ons met zoo'n geweld, dat we allen tot op den bodem van het bootje moeten neerbukken. Gelukkig dringen we toch nog door dat stekelig takkennet henen.

Een kwartier later krijg ik alweer een treffend bewijs, hoe Gods vaderlijke voorzienigheid over ons waakt. Ik stond vooraan in het bootje en leunde tegen een der dikke ijzeren stangen, die het zinken dak schragen. Zonder te weten waarom, ga ik onwillekeurig van mijn plaats en aan de andere zijde staan, en zie, onmiddellijk daarop, daar stoomen we, juist bij een kromming, tegen een sterken boomtak aan, en met zooveel geweld,

dat de ijzeren staaf, waartegen ik geleund had, krom buigt als een riet, en heel de houten lijst van het zinken dak krakend vaneen splijt. Had ik een minuut langer op die plaats gestaan, mijn hoofd was verpletterd geworden. Hoe diep van zin is toch het oude christelijke spreekwoord, dat mijne moeder mij bij het afscheid medegaf: „Dien God bewaart, is wel bewaard!”

Zoo gaan we met horten en stooten vooruit, maar raken spoedig vast op een grooten boom onder water. Janki, de Indiaan, Frans en eindelijk ook de kapitein moeten te water; met zagen en bijlen zijn ze bezig, maar de boot blijft onbeweeglijk; zij rukken en duwen en trachten haar op te lichten — onmogelijk; nu worden de valiezen in de sloep geladen — 't helpt niets; de groote zakken met steenkolen ook al naar de sloep — geen beweging. Eindelijk moeten wij met ons allen, zoo dicht mogelijk bijeen, heel vooraan in de boot staan; de kapitein commandeert: „Volle stoom!..... een vervaarlijk gesis uit den stoomketel, alle krachtsinspanning der mannen in het water, wij allen op de voorplecht aan het duwen, en triomf! het bootje wipt over den boom heen en schuimend en bruisend vaart het verder.

De expeditie had drie kwartier geduurd.

Met een verruimd hart gingen we verder, maar kort daarop zaten we alweer vast op een boom, diep onder het zwarte water verborgen; opnieuw

al dezelfde ceremonies, en nu waren we binnen het half uur vrij. Voor ons, nieuwelingen in het vak, gaven al die avonturen wel eens een benauwd oogenblik; maar langzamerhand went men er aan, en heeft er ten laatste plezier in.

De tocht was dien dag verder zeer gunstig.

Tegen den middag zagen wij een groote slang uit het bosch komen; zij begaf zich te water, zwom met hooge kronkelingen vlak voor onze boot over de rivier en verdween in het bosch aan den overkant.

Eindelijk 's avonds tegen negen uur lagen we op de rivier stil voor het kamp van kapitein Cornelis. We zouden dien nacht onzen intrek nemen bij de woeste Caraïben. Maan en sterren bestraalden, veel helderder dan we ooit in Europa zien, dat eenvoudige Indianenkamp; duidelijk zagen we op den hoogen en steilen oever de bruine hutten, met een witten lichtglans overgoten, en zich scherp afteekenend tegen het donkere, zwarte bosch op den achtergrond; maar hoe we uitkeken, menschen zagen we niet.

De stoomfluit schalde uit alle macht, en hield deze op, dan riep Pater Houben: „Kapitein Cornelis! Kapitein Cornelis!” Twee-, driemaal werd dat herhaald; — toen hoorden wij geroep in het kamp; de Indianen waren ontwaakt; weldra zien we licht, en kapitein Cornelis komt in plechtge-

waad aan den oever; al de kinderen uit het kamp kruipen uit de hangmatten en snellen naar het water. De landing ging vrij gemakkelijk, dank aan onze trouwe helpers, maar vooral ook aan de sterke vuisten van den kapitein, die ons meer optrok dan wij klommen, en weldra staan we allen aan wal, omringd door een vijftig roodhuiden, die ons nieuwsgierig aanstaren. De Caraïben, bij wie we nu waren, zijn een heel ander volk dan de Arrowakken; deze zijn van aard zacht en vreedzaam, wat schuw en vreesachtig; gene woest en ruw, krachtig gespierd, en nog van het geslacht der menscheneters; maar in dit kamp zijn allen gedoopt, en ofschoon de christelijke liefde nog wel juist niet geheel hun hart vervult, menschen slachten doen zij niet meer, en voor ons, missionarissen, waren zij vriendelijk.

Zij hielpen ons de hangmatten taaien, en weldra schommelden wij allen in die witte rustdoeken.

Maar daar zien we door de reten der palissaden van ons huisje overal zwarte oogen glinsteren, en we hooren een fluisteren en lachen en giegelen, dat uitbundige pret verraaft. Wat is het? Al de Caraïbenkinderen gluren door de reten, hoe toch wel die blanken gaan slapen, en ze proesten het uit. Een oogenblik hebben ook wij er plezier in, maar we zijn vermoeid en verlangen naar rust.

Een der Paters komt naar buiten en zegt: „Kinderen, gaat toch slapen!”

„Neen, neen! roepen zij, „wij hebben veel te veel pret! We gaan nog niet slapen!” En zij gieren hun blijdschap uit, die kleine roode snuiters. Maak u nu eens boos tegen dat volkje, als ge kunt! Ik voor mij, ik moet zeggen, ik had er echten schik in, en heb zoo in mijn hangmat een allerpleizierigst half uurtje doorgebracht.

Overigens dit enkel antwoord van die kinderen teekent geheel hun geest, geheel hunne opvoeding. Vrij wil de Indiaan zijn, die fiere zoon der wouden, vrij en frank door het leven gaan; hij wil doen wat hem behaagt, den ganschen dag door, zonder regel, zonder orde; vrij is hij dan ook van zijne eerste jaren af: de kinderen groeien in de vrije natuur op, hun genoeg is hun eenige regel. Begrijp nu eens, wat het kost die natuurmenschen te plooiën en te buigen onder de wet des Evangelies. Wat al geduld, wat al zachte liefde, wat al voorzichtige toegevendheid wordt hier van den missionaris gevorderd.

Nauw stond den volgenden morgen de zon aan den hemel en maakte onze rookende en smeulende lantaarns overbodig, of feestelijke geweerschoten klonken door het kamp, en van verschillende kanten kwamen de Indianen om de kerkelijke plechtigheden bij te wonen. Op het voorbeeld der Arrowakken hebben ook de Caraïben een kerkje van palissaden gebouwd, en op verzoek van Monseigneur zegende ik het heden morgen

in en doopte er een kind van twee maanden.

Na afloop der plechtigheden hield pater Houben de feestpreek. Verbeeld U dat zonderbaar gehoor. In de kapel, op het witte zand neergehurkt, zaten ongeveer een honderd mannen en vrouwen met al hunne kinderen voor ons; de vrouwen hadden schelroode of gele doeken omgeslagen; de mannen waren eveneens in feestgewaad; het gezicht, de borst, de armen en de beenen hadden zij kunstig getatoueed, d. i. met allerlei blauwe figuren, cirkels, ankers, kruisen, enz. beschilderd; een hunner had een schei gemaakt midden op het hoofd, en zijne glanzende zwarte haren vermiljoenrood geverfd; kapitein Cornelis droeg om den hals het nikkelen kruisje, dat ik hem voor eenige dagen gegeven had; een kapitein uit een ander kamp, die midden onder de plechtigheden met veel strijkaadjes en buigingen binnen kwam, droeg op de schouders een paar versleten, gele soldatenepauletten met kwasten; nog een ander hoofdman had een lange witte broek aangetrokken, een hoogen hoed op en een groote parasol. Voor verscheidenheid van kostuum was dus wel gezorgd. De kleinste kinderen werden door de moeders op den schoot gewiegeld of schreiden luidkeels, de grootere kinderen leunden tegen vader of moeder aan, en beschouwden ons met de grootste aandacht. Tegenover hen hadden wij op lage houtblokken plaats genomen, een wit

roket over het zwarte habijt. En buiten de kapel, die aan de breede voorzijde geheel open was, speelden honden in het rulle zand, klouterden kleine apen tegen palen op, of grijnsden tegen vuurroode papegaaien, die hun tegenkrasten.

Zoo hield de Pater zijne feestrede. Hij begon met zijn hoorders geluk te wenschen met de nieuwe kerk, die zij zoo schoon hadden gebouwd en die niet behoefde onder te doen voor die der andere stammen. Monseigneur was er zeer over tevreden, en „de *gran vadri de bakra kondre*: de groote vader uit het land der blanken” -- (eene Neger-Engelsche omschrijving voor het woord: »provinciaal’’) had ze bewonderd, en ook de Pater zelf was voldaan. — Een vergenoegde hoofdknik van den kant der mannen. — Maar, zoo ging hij voort, nu moesten zij in het vervolg ook nog beter zorgen voor de kerken hunner ziel, en in bijzonderheden werden de eerste eischen der zedenleer opgesomd; langzamerhand daalde de redenaar af tot de afzonderlijke personen; „Gij Napoleon,” — (Napoleon is een struische Indiaan van een jaar of dertig) — »gij zijt nu al twee jaar gedoopt en hebt nog uwe eerste H. Communie niet gedaan; als ik weer terugkom, moet gij zorgen dat gij daartoe voorbereid zijt.” En Napoleon knikte, als wilde hij zeggen: „Ik zal zorgen, *vadri*.” — »En gij kapitein Cornelis, moet waken, dat Napoleon zijn catechismus leert;”

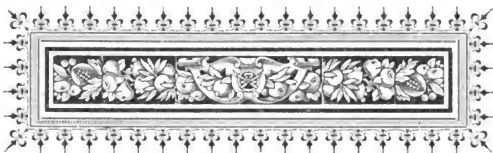
en ook de kapitein beloofde dit met een hoofdknik. Zoo verliep die feestrede met practische toepassingen op den man af. Och, hoe zoudt gij ook anders voor die onwetende natuurkinderen de verheven waarheden van Evangelie en Tien Geboden kunnen verduidelijken? En al kon ik moeielijk nu en dan een glimlach bedwingen bij dit naïef tooneel, toch bewonderde ik den Missionaris, die zich zoo klein wist te maken met die kleinen in geloof en in ontwikkeling.

Na afloop der plechtigheden gingen wij het kamp in oogenschouw nemen; mijn socius, die een stap of tien het bosch inging, stormde aanstonds doodsbleek terug; hij had vlak voor zijne voeten een slang gezien, dik als een mannenarm en van minstens twee meter lengte; wij traden eenige hutten binnen, en Janki, die hier woont, legde ons met gebaren alles uit. De hutten zijn allereenvoudigst, drie wanden van palissaden en een dak van bladeren; daar binnen geen tafel, geen stoel, maar hangmatten van gevlochten koorden, geweren, pijl en boog, en grootere en kleinere aarden potten en kruiken, door de Indianen zelfen gemaakt en rood met zwart beschilderd. Op een klein vuur in of buiten de hut bakt de vrouw het witte cassave-brood, terwijl een kleine aap, wat grooter dan een eekhoorntje, op haar hoofd en schouders dartelt; verderop buitelen de kinderen in het zand, of schieten met kleine pijlen op de vogeltjes.

Eindelijk sloeg het uur van scheiden.

Alle kampbewoners deden ons uitgeleide; wij deelden beschuiten en krakelingen en prentjes onder de kinderen uit, daalden in de sloep en klommen aan boord. Geweersalvo's dreunden, het anker werd gelicht, als eensklaps twee kleine meisjes in een korjaal naar de boot roeien; het eene plettert met de handjes in het water, het andere stuurt met een kleine spaan; zoo vliegt het ranke vaartuigje vooruit; en hoezeer de rivier daar omtrent vijftien voet diep is, die kleintjes kennen geen vrees. Het zijn twee dochttertjes van den kapitein, die uit naam van papa een levende kip komen aanbieden als afscheidsgeschenk. De kinderen werden met snuisterijen beloond en paren vol blijdschap weer naar den oever; de kip ging in de sloep, en onder het wuiven der geheele bevolking trokken wij verder.





VIII.

IN HET AANSCHIJN VAN DEN DOOD.

Daandag 23 Februari verlieten wij het voor mij onvergetelijk Caraïbenkamp om huiswaarts te stevenen. Tot dan toe, — eenige kleine avonturen niet medegerekend, — was onze reis vol aangename herinneringen; zouden we dit ook van het laatste gedeelte dankbaar mogen getuigen? Och, 's menschen leven is eene voortdurende wisseling van wel en wee; ons geluk is alleen te vinden in de onderwerping aan Gods wil, ook al is die somtijds pijnlijk voor het gemoed.

De breede rivier was dien dag vrij woelig, zoodat ons bootje schommelde als een beschonkene. Tegen half zes ankerden wij voor *Batavia*; om den lagen waterstand kon de sloep de boomen, die in het slijk voor steiger dienen, niet bereiken, en reeds waren wij van plan maar door den modder heen te baggeren, toen eenige melaatschen toeschoten, en een korjaal leeg schepten; en op

die manier kwamen wij van de sloep in de korjaal, van deze op de boomen en eindelijk op vasten grond.

Dinsdagmorgen om half negen vertrokken wij van *Batavia*, het hart vol medelijden met de arme melaatschen, vol bewondering voor onze Paters en Fraters, die in hun midden leven en zich voor hen opofferen. Wij drukten onze medebroeders aan het hart, en verzoetten de pijn van het scheiden door de voorspiegeling van een waarschijnlijk weerzien. Helaas, dat voor onze twee Paters, die we toen verlieten, die voorspiegeling niets meer dan een nevelbeeld moest wezen!

Reeds kort na mijn terugkomst in het vaderland ontving ik het treurig bericht, dat de eerwaarde pater Houben, onze kloeke medereiziger en altijd opgeruimde gids bij de Indianenkampen, gestorven was. Den 18^{den} Maart 1848 te Munstergeleen geboren en den 8^{sten} December 1873 geprofest, was deze waardige zoon van Limburg, het land, dat reeds zoovele missionarissen opleverde, den 21^{sten} Februari 1881 in Suriname gekomen. Een edelmoedig Missionaris, die zich gaarne en als blindelings opoffert, gevaar noch vermoeienis rekent, bij allen tegenslag de blijde hoop, bij alle rampen taaien moed behoudt, altijd vroolijk en altijd bedrijvig, en daarbij krachtig gebouwd, met een even welluidende als sterke stem: — ziedaar den man, dien wij verloren hebben.

In Mei vertelde hij schertsend aan zijn confraters, hoe hij op de laatste plantagereis voor het eerst aanvallen van koorts had gevoeld. „Vroeger spotte ik er mee,” zeide hij, „maar nu heb ik er respect voor gekregen.” Kort daarop was de tijd daar, dat hij zijne teeder beminde Indianen moest bezoeken; hij was wel niet geheel vrij van koorts, maar; „Het is hoog tijd, ik moet er noodzakelijk heen, misschien zijn er zieken, want ik ben er in lang niet meer geweest.” Zoo ging hij met zijne roeiers in de tentboot. Onderweg, Zaterdag 4 Juli, kwam de *malaria* hem opnieuw en heviger aanvallen; als een dapper krijger bleef hij er tegen strijden, tot hij eindelijk, uitgeput van krachten, terug moest. Vrijdag 10 Juli, kwam hij met zware koorts te *Batavia* aan, Zaterdagavond ontving hij het H. Oliesel, en reeds Zondag moest zijn treurende medebroeder, pater van Vlokhoven, berichten: „Onze dierbare confrater is heden namiddag om 3 ure overleden.”

De Frater klepte de doods klok over dat land der ellende, en de melaatschen strompelden ter kerke; het lijk werd uitgesteld in het zwarte habijt van Sint Alphonsus' kinderen, kruis en rozenkrans in de hand, en allen drongen opeen, om nog een laatsten blik te werpen op het gelaat van hunnen weldoener en vader. Diep getroffen stonden zij daar en baden luide, met dat aangrijpend heesche stemgeluid, het rozenhoedje. Geheel den volgenden

morgen hielden zij de wacht bij den dierbare, en in den namiddag vergezelden hem allen in zwaren rouw, geheel in het wit, naar het kerkhof.

Daar rust zijn gebeente in de schaduw van het kruis, onder de palmen, naast dat van den zaligen pater Donders en van zoovele anderen, op dat slagveld gevallen als offers hunner heldhaftige naastenliefde.

En hij, die het doodsbericht verzond, de goede pater van Vlokhoven, die toen al aanstonds bad: men zou hem toch spoedig een medehelper zenden, omdat zijne zwakke gezondheid hem niet toeliet, alleen genoeg te doen voor de melaatschen en Indianen, hij zou nog binnen het half jaar zijnen beminden medebroeder volgen. Terwijl ik bovenstaande regelen schreef, sloeg ons plotseling een telegram uit Paramaribo met de tijding: „Pater van Vlokhoven overleden!”

Ziedaar alweer een nieuw verlies voor de zoo beproefde Surinaamsche Missie. Niettegenstaande zijne kwalen, bewees de twee-en-zestigjarige Priester nog altijd vele diensten; meer dan vijf en twintig jaren heeft hij in de Kolonie gearbeid, nu eens in de stad, dan op de staties, bij de melaatschen, de Indianen en de Negers; hij was een man van groote kennis en een man van veel gebed. In Woensel geboren, werd hij den 2^{den} Juli 1860 priester gewijd, was te Den Dungen eenige jaren werkzaam als kapelaan, trad in 1869

in onze Congregatie en leefde er zoo volgens onze Regelen, dat zijne nagedachtenis voortdurend in zegening zal blijven.

Zoo zijn dan binnen een half jaar tijds de twee Paters, wien we te *Batavia* vaarwel zeiden, gestorven. Hadden wij dat toen vermoed, het afscheid zou ons met weemoed vervuld hebben; en die stemming ware geheel in overeenkomst geweest met de droevige gebeurtenis, die ons dezen dag stond te wachten.

Wij stoomden de *Coppename* af en kwamen met ons bootje op den Oceaan; bij het omvaren van *de Punt* hadden we een erg onstuimige zee; breede schuimende golven, die zich telkens in hooger ronding krulden, kwamen op ons vaartuigje aanrollen; nu eens namen zij ons op hare koppen, of wij licht waren als een veder; dan weder openden zij voor ons een diepte, als een eirond uitgegraven dal. Maar we waren reeds te veel gewend aan het water, om bang te zijn. Eensklaps daar slaat een golf over boord en overplast ons geheel en al; proestend en blazend komen we er weer uit te voorschijn: zeewater in mond en ooren, en alle kleederen doornat. Toch kwamen we er zonder ongelukken af en stoomden tegen twaalf uur de *Saramacca* op. Nu werd alles rustiger; we wrongen onzen toog uit, verwisselden van schoeisel, en door de warme zon van Suriname,

die bijna loodrecht boven ons hoofd brandde, waren we spoedig weer droog.

Op de kalme *Saramacca*, een waterspiegel glad en breed als de Schelde, vaarden we vroolijk voort; zeelucht en schommeling hadden ons honger gegeven, en de goede frater Antonius ging in de sloep, die achter aan het bootje was vastgebonden, om op een houtskolenvuur wat eten gereed te maken. Reeds waren we meer dan een uur van de gevaarlijke zeepunt af, *Post Nassau* al voorbij, we baden onze getijden, als eensklaps de kapitein roept: „Stop! Stop!” Onmiddellijk is de stoom afgesloten, en we varen met geweld in de krakende struiken van den oever, die ons van alle zijden zwiepen. „Wat is er?” roepen wij, en zien Frans, den bootsknecht, die met wilde drift de touwen doorhakt en in de sloep springt, en zien den kapitein, die op ons toesnelt onder den kreet: „Frater Antonius! Frater Antonius over boord!” En, ach mijn God, daar zien wij hem reeds verre van ons afgedreven, hoofd en armen nog boven het water! „Heilige Maria, red hem!” bidden en smeeken wij. Frans roeit met alle kracht; maar reeds zinkt de Frater in de diepte. Weer komt hij boven; wij geven hem de Absolutie; hij zinkt opnieuw; heft op veel grooter afstand nog eenmaal het hoofd uit het water — en wij zagen niets meer.....

Hoe wij toen te moede waren, kan ik niet zeggen.

Negen maanden zijn er nu reeds over heengegaan, en nog voel ik diep in het hart al het verschrikkelijke van dat uur. Een poos stonden wij doodsbleek en stom tegenover elkander, en barstten toen uit in weenen. „Laten we bidden,” zeiden we eindelijk, en we baden voor hem, dien we daar voor oogen hadden zien sterven, en het gebed gaf ons kracht en eenige leniging. Nog een half uur bleven we stil liggen, altijd uitziende of hij nog mocht oprijzen; — och, wij laten de hoop, het laatste wat ons rest, zoo noode varen; — de sloep kruiste naar alle zijden, maar ten slotte moesten wij verder, verder op die rivier, die het graf van onzen medebroeder geworden was.

Geheel dien dag hebben wij schier geen woord meer gesproken.

Verslagen zaten we tegenover elkander, beurtelings mijmerend en biddend. Ook de bootslui waren stil en bedrukt.

Hoe heeft zich toch dat ongeval toegedragen?

Dat vroegen we later op den dag elkander af, en ziehier wat wij er van weten. De Frater zat op den rand der sloep en had zijn parapluie opgestoken tegen de zon. Deze moet wind geschept hebben en in het water zijn gevallen; de Frater heeft haar willen grijpen, verloor het evenwicht, is achterover geslagen en aldus jammerlijk

omgekomen. Gods heilige wil zij in alles aanbeden!

Alvorens te vertrekken waarschuwdten wij eenige negers, die in de nabijheid woonden; deze gingen aanstonds in hun korjaal en hebben den ganschen dag op het water gezwalkt, maar zonder iets te vinden.

Tegen den avond landden wij even bij den Districtscommissaris en gaven hem kennis van het gebeurde. Hij betuigde ons de innigste deelneming, beloofde ons zijn beste diensten, en hield edel zijn woord.

En nu stoomden wij in het donker verder, op het zwarte water, van weerskanten omgeven door ondoordringbare duistere wouden, waarop maan- en sterrenlicht een kouden glans wierpen. Tegen acht ure landden wij bij *Kerkihosso*, een planken kerkje door de Negers gebouwd, dat daar geheel eenzaam aan den oever in het bosch lag; amandelboomen groeiden er voor, en cacaostruiken onder hooge schaduwboomen omringden het.

Hier hebben wij overnacht.

Den volgenden morgen, -- 't was het feest van Onze-Lieve-Vrouwe Boodschap, -- droegen wij in dit negerkerkje de H. Mis op voor onzen dierbaren afgestorvene, wiens beeld ons nog aanhoudend voor den geest zweefde. Toch waren wij meer getroost en herinnerden ons van daag vooral aan dat treffend woord van den H. Alphonsus: „Een kind van Maria, een kind des hemels!”

Tegen elf uur vertrokken wij, 't was de laatste dag dezer reis; in den namiddag zouden we thuis zijn.

Het water was nog meer gezakt, en vooral in het *Saramaccakanaal* bemoeielijkte dit de vaart; voortdurend stiet het bootje tegen kleine zandbanken, en in den namiddag zaten wij geheel vast in het zand; we moesten den vloed afwachten, en toen deze opkwam, werd de stoomboot door Frans, die er achter liep, voortgeduwd, terwijl de machine haar mogelijke best deed om hem te helpen. Wat wij dien middag, toch al afgemat door zulk een reis van twaalf dagen, van hitte en muskieten hebben uitgestaan, kunnen alleen zij begrijpen, die zulke tochten hebben gemaakt. Aan weerszijden van het kanaal was alles bladstil; de trage beweging der boot gaf ook geen frischheid; de gloeiende zon blakerde het zinken dak boven ons hoofd; de stoommachine vlak naast ons roosterde rug en zijden; de lucht was zoel en het water lauw; en uit de struiken kwamen dichte zwermen muskieten en ander vliegend ongedierte op ons af en martelden ons, machtelloozen, naar willekeur. Men moet al wat lijden voor de goede zaak.

Zoo kwamen we ten laatste op de breede *Suriname*, die ons meer frischheid bracht, maar met haar onstuimig water toornig tegen ons inworstelde. Ons bootje wipte op en neder van de eene golf op de andere; plassen water rolden naar bin-

nen, en we moesten het zeildoek neerlaten en met beide handen vastklemmen, om niet doornat te worden. Na een half uur strijdens lagen wij eindelijk stil voor *Paramaribo*, en dankten God, die ons behouden had teruggevoerd.

In de stad, en vooral bij onze medebroeders maakte de tijding van frater Antonius' dood diepen indruk; verscheidene Katholieken lieten heilige Missen voor hem lezen en er is veel voor hem gebeden.

En zoo Ge mij vraagt: „Is er later niets meer omtrent den afgestorvene bekend geworden?” dan geef ik U een uittreksel van een brief, dien pater Houben ons eenige dagen later schreef.

„Woensdag,” zoo schrijft hij uit *Batavia*, „hebben de stoomboot van den Commissaris en zes korjalen den geheelen dag van 's morgens acht tot 's avonds zeven uur het lijk gezocht, maar niet gevonden.

„Donderdagmorgen om acht uur is het gevonden aan den overkant van *Post Braak*, bijna niet beschadigd, den rozenkrans nog aan den cingel.

„Tegen half drie in den namiddag brengt men ons die tijding.

„Weer wat later komt men naar ons klooster geloopt met de boodschap: „Men brengt het lijk van den Frater in een tentboot aan.” Aanstonds laat ik de klok luiden en ga met de misdienaars en het kruis naar den waterkant, om het lijk

plechtig af te halen. Alle menschen van *Batavia*, katholiek en niet-katholiek, vergezelden het lijk naar de kerk, biddend en weenend. Ik liet het van het slijk ontdoen en deed alles wat de Regel ons voorschrijft ; middelerwijl bleven de menschen maar gedurig bidden. Weldra was een graf onder het kruis gedolven en een kist klaar gemaakt. De doods klok werd geluid en allen begaven we ons naar het kerkhof. Het was een aandoenlijk schouwspel. Ik geloof dat er geen enkele zieke thuis is gebleven ; dit alles trof mij zoozeer, dat ik moeite had om een woord bij het graf te spreken. Daarna gingen allen in stilte huiswaarts."

Ziedaar, Lezer, een trouw verslag van ons wervaren op mijne eerste reis in Suriname ; 't is een beeld in het klein van hetgeen onze Missionarissen daar voortdurend te arbeiden en te lijden hebben.





IX.

WEL EN WEE.



enige dagen na onze terugkomst uit *Nickerie* gingen wij weder op reis en wel naar *Coronie*.

Paaschmaandag 6 April vertrokken wij. Ons reisgezelschap bestond uit Monseigneur, mijn socius, de eerwaarde Moeder en twee Zusters Franciscanessen uit *Paramaribo* en mijn persoon. Daarenboven nog een menigte andere passagiers van alle naties. 's Namiddags om 5 uur scheepten wij ons in op de *Curaçao*, een oude versleten stoomboot met een nog trageren dan slakkengang. Al spoedig hadden we op het dek een bescheiden plaatsje veroverd tusschen groote stapels bananen en andere vruchten, kisten, pakken, rollen kabeltouw, enz. De schoorsteenpijp verwarmde onzen

rug, en het zwarte stof van den rook overpoederde ons. Zoo kropen we de *Suriname* af en schommelden eindelijk op de onafzienbare zee. 't Was avond geworden en vrij donker, want regenwolken dreven aan de lucht. Wij trachtten, half zeeziek, wat te sluimeren, maar in onze hut beneden was het onuitstaanbaar; een niet te beschrijven afschuwelijke lucht en een benauwende hitte, die ons het zweet uit alle poriën dreef, joegen ons uit dien oven weder naar het dek. Daar zaten we dan half in den regen, half in den rook, heel den nacht door, tot eindelijk tegen vijf uur 's morgens in het donker een licht op ons aankomt.

„Wat is dat?” vroeg ik.

„Dat is de kotter, waarop we moeten overstappen,” is het antwoord.

„Hier, zoo maar midden op zee?”

„Ja, dat kan niet anders; maar het zal wel lukken.”

En inderdaad een vijf minuten later, daar lag de kotter wiegelend op de golven, op eenigen afstand van onze boot. Van hier werden twee lange planken uitgeworpen, wier uiteinden aan den kotter werden opgevangen. Zwarte en gele, sterkgeknuste kerels gingen er op staan, en nu klonk het commando: „Houd u nu maar goed aan die mannen vast; voetje voor voetje; en tracht dan van de boot op den kotter te komen.” 't Was juist niet gemakkelijk in evenwicht te blijven op die wipplank, terwijl beide vaartuigen

schommelden op de baren. Maar 't ging toch, en binnen een half uur waren personen en bagage overgeladen.

De stoomboot ging verder naar *Nickerie*, en de kotter zette koers naar *Coronie*. Onze kotter was een zeilschip, waar ge letterlijk niets vindt om u de reis te veraangenameu; daar is geen water om te drinken, geen stoel om te zitten; een dertigtal reizigers wriemelden er door elkander, kinderen huilden, papegaaien snaterden; wij hadden met ons zessen bij het roer post gevat, en scholen er onder parapluies, want het regende. Zoo zeilden we verder in het donker, tot tegen kwartier over zes de zon doorbrak en ons ten minste van duisternis en regen verlostte. Heel ver aan den gezichteinder zagen we land. „Dat is *Coronie*!” zeide men ons bemoedigend.

Een half uur later, daar zien we een sloep op ons aankomen, feestelijk met bloemen versierd, aan de beide uiteinden wuivend met kleine vaderlandsche vlaggen; vier negers in blauwe jassen en broeken roeien, een vijfde, met een bont gebloemde muts op het hoofd, stuurt. In een oogwenk zijn ze aan boord en beduiden ons, dat zij door de Paters van *Coronie* zijn gezonden om ons af te halen.

Om dit goed te begrijpen, Lezer, moet ge weten, dat zich van *Coronies* strand een breede modderbank uren ver in zee uitstrekt; geen stoomboot

kan er over; de kotter had ons zoo ver mogelijk gebracht, maar kon nu ook niet verder; thans moesten we in het sloepje, dat ons aan wal zou brengen.

„In dat kleine ding!?” riep een der Zusters uit en de schrik sloeg haar om het hart. „Had ik dat geweten, dan had ik de reis niet aangedurfd.” Maar de goede Moeder, altijd even rustig en kalm, bemoedigde haar met de verzekering, dat, nu het weer nog al gunstig was, er geen gevaar zou bestaan.

We hadden intusschen nog eenigen tijd om van den eersten schrik te bekomen, want de zwarte stuurman verklaarde ons, dat we nog tot negen uur moesten wachten op hooger water.

Zoo zaten we dan op het gloeiende dek naar *Coronies* kust te turen als naar het beloofde land. Eindelijk wordt de sloep zoo dicht mogelijk tegen den kotter aangetrokken; de scheepstrap wordt afgelaten en we klauteren met de grootste behoedzaamheid naar beneden. De Zusters hielden zich dapper, en veilig zitten we ten laatste met ons elfen in dat schuitje en beginnen ons roeitochtje op zee.

’t Wordt tien uur en nog altijd roeien we verder; de kust krijgt voor ons oog een minder onbestemd uiterlijk; op een groote zandbank zien we honderden lichtroode flamingo’s zich behagelijk koesteren in den zonnegloed.

't Wordt half elf, en de roeiers zien elkander bedenkelijk aan; met hunne spanen scheppen ze meer modder dan water op; weldra zitten we vast, en de stuurman zegt ons: „We kunnen niet verder, we moeten den vloed afwachten.” Iets, wat op een anker gelijkt, wordt uitgeworpen, en nu liggen we in vreeselijke hitte stil, terwijl het zoele water de vinnige zonnestrallen weerkaatst.

Ten langen laatste komt de vloed opzetten; we roeien al weer verder, en komen ten slotte in het kanaal, dat ons van zee naar *Coronie* zal leiden. Dat kanaal is niets anders dan een breede moddersloot, waar van weerskanten duizenden muskieten op ons aanvallen. Het water wordt eindelijk zoo laag, dat er geen roeien meer mogelijk is; nu springen de Negers op den oever, en terwijl zij tot aan de knieën in het slijk trappen, sleepen zij aan een touw onze sloep over den modder heen.

Zoo kwamen we eindelijk tegen ruim twaalf uur aan de landingsplaats, waar een groote menigte menschen verzameld was en ons hartelijk toejuichte. Drie rijtuigjes wachtten ons, het een nog armelijker dan het andere; in het eerste was plaats voor twee personen; het werd ingenomen door Monseigneur en pater de Weerd, die toen in *Coronie* pastoor was; het tweede bood ook plaats voor twee personen; mijn socius en ik klommen er op, maar moesten nog een plekje inruimen voor den koetsier; in het derde namen

de eerwaarde Zusters plaats. En nu kregen we een triomfantelijken intocht, als ik nog nooit in mijn leven gezien had. Vóór ons rijtuig liepen in galop een dertig négermeisjes met gele of roode doeken op het zwarte hoofd; naast en achter ons rijtuig een veertig, vijftig zwarte jongens, die ons voortdurend toewuifden en toelachten en schreeuwden van plezier; een klein half uur hadden we aldus te rijden in een laan van cocospalmen, en hijgend draafde heel die vroolijke schaar met ons, terwijl het zweet bij stroomen langs het lichaam vloot; een klein ventje kon niet meer, en ging moedeloos langs den weg zitten, maar zijn oudere broeder tilde hem op en nam hem op den schouder en draafde al weder verder; aan weerszijden van den weg, onder de palmen, stonden de ouden van dagen; ze hadden de vlaggen uitgestoken, en die geen vlag rijk waren, hadden aan een stok een kleurigen hoofddoek vastgebonden en zwaaiden er mede uit alle macht.

In ons klooster gekomen hebben we eerst eenige uren van welverdiende rust genoten; daarna kerk en huis in oogenschouw genomen. Het kerkje, toegewijd aan Maria-Onbevlekt-Ontvangen, is allerliefst; geheel in hout opgetrokken, van buiten wit, van binnen lichtgroen geschilderd, zindelijk en net, geeft het in al zijn armoede een zeer genoegelijken indruk. Ons klooster, eveneens geheel in hout, is allerarmoedigst, verveloos en ver-

sleten, zoo versleten zelfs dat tijdens ons verblijf een der onzen groot gevaar liep van door de vloer eener bovenverdieping te zakken, daar de planken braken onder zijne voetstappen.

Den volgenden morgen bezochten wij de scholen; drie eerwaarde Zusters uit Rozendaal wonen naast de kerk in een klein, net klooster en offeren zich daar op voor de opvoeding van *Coronie's* meisjes; 't is bewonderenswaardig, hoe zij al die kleinen en grooteren, zoo uiteenlopend van ras, van aard, van karakter, van aanleg en zeden, in de grootste orde bijeenhouden, onderwijzen, vormen, en dat met zooveel liefde, dat de kinderen, zooals ze mij zelf zeiden, veel liever naar school gaan dan vrij hebben. We stonden werkelijk verbaasd over het lezen en schrijven en rekenen dier kleinen, en ik geloof niet, dat deze school van *Coronie* voor een enkele school in Nederland hoeft onder te doen. Datzelfde getuigden wij met blijdschap in de jongensschool, die in een groot lokaal onder ons klooster door een onzer Paters en een Frater gehouden wordt.

Twee dagen bleven wij in *Coronie* en aanvaardden toen de terugreis. We namen hartelijk afscheid van onze beminde medebroeders; — helaas, een hunner, het hoofd der statie, zou ons al weer spoedig door den dood ontruikt worden. De eerwaarde pater De Weerd, den 13^{den} December 1849 te Steenberg geboren, deed den 17^{den} Juli

1870 zijne geloften in onze Congregatie en kwam op Drie-Koningenfeest 1881 in Suriname. Uiterlijk een weinig ruw, innerlijk zeer gevoelig en met een hart van goud, offerde hij zich edelmoedig op voor de zaliging der verlaten zielen en het geluk zijner medebroeders. Een enkel voorbeeld: Toen een der onzen de melaatschheid had gekregen, was het pater De Weerd, die uit eigen beweging den armen lijder verzorgde, letterlijk in alles, gelijk een moeder haar hulpbehoevend kind. Eenige maanden voor zijn dood greep de *malaria* hem aan; maar hij bleef werken als te voren; ook zag de dokter volstrekt geen gevaar in zijn toestand. Toen de twee Paters, die anders met hem in *Coronie* waren, eenige dagen een anderen post moesten betrekken, schreef hij ons nog: „Ik zit op het oogenblik heel alleen hier; als ik nu kwam te sterven, zou ik nog niet eens bediend worden. Maar ik heb veel vertrouwen op de H. Barbara.” Zoo bleef hij preeken, biecht hooren, zieken bezoeken tot den 9^{den} October. Op den morgen van dien dag kwam de eerwaarde pater Timmermans te *Coronie* terug. Vroolijk ontving hem pater De Weerd, maar kort daarop zeide hij: „Ik voel mij veel zieker.” Hij legde zich te bed; de koorts nam toe, onder de hevigste verschijnselen; in den middag ontving hij de laatste H. H. Sacramenten en des avonds stierf hij.

Een nieuw slachtoffer, gevoegd bij reeds zoo-

vele vroegere onzer Missie van *Suriname*. Mijn God, wat moet de zaligheid der zielen, ook na Christus' kruisdood, nog duur gekocht worden! Met diepen weemoed herdenk ik dien ijverigen Missionaris. Wat was hij blijde bij onze aankomst in *Coronie*! Huis en school, alles was overal met palmen en opschriften versierd; en wat hij maar kon uitdenken om ons de vermoeienis der reis te doen vergeten, bood hij ons aan met ronde hartelijkheid!

Ik zie hem nog aan den oever staan, toen wij wederom in onze sloep door het kanaal werden voortgetrokken; hij wuifde ons na zoolang we hem zagen, en thuis gekomen, schreef hij mij al spoedig een hartelijken brief om nogmaals voor ons bezoek te danken.

Doch laat ik verder onze terugreis verhalen: deze was in omgekeerde orde dezelfde als de heenreis, maar wat gevaarlijker.

Tegen twee uur waren wij met ons sloepje uit het kanaal en kwamen de volle zee in; deze was tamelijk woelig; met doffen stomp klotsten de golven telkens tegen de kleine kiel, en beurden haar schommelend op, zoodat we niet zelden met zekere bezorgdheid de plank vastgrepen, waarop we zaten; zoo roeiden we reeds twee uren ver op het onmetelijke water, toen de lucht begon te betrekken, een hevige wind opstak, alles rondom ons donker werd, en ten laatste een echt

Surinaamsche regen neerplaste. Onze goede Zusters dekten zich zoo goed mogelijk met onze reisdekens; wij probeerden een parapluie op te steken; die van Monseigneur vloog al aanstonds op, mijn socius was niet gelukkiger; ik eindelijk mocht er in slagen het ding in bedwang te houden, en nu kropen we met ons drieën onder mijn eenig regenscherm. En bij stroomen viel het water neder, en met het water van boven kwam nog het water rondom ons en wierp nu en dan een kleine golf op den bodem; een der Negers met de schaal van een kokosnoot aan 't uitscheppen; de anderen met alle kracht aan het roeien, maar wind en water waren ons tegen en we vorderden schier geen streep. Nu werd goede raad duur. Heel in de verte zagen wij den kotter, ons doel, voor anker liggen, maar hoe er te komen? En de Negers wisselden onder elkander allerlei vreemde woorden, waarvan ik niets begreep, maar ten laatste maakten wij er uit op, dat zij er aan dachten weer naar het strand terug te keeren. Verbeeld U, dat na zoo lang tobben zoo iets nog had moeten gebeuren! Maar, Goddank, daar kwam uitkomst. De kotter had ons hopeloos vechten tegen het weerbarstige water gezien; de kapitein kreeg medelijden en zeilde op onze sloep aan; nog een twintig minuten en we zagen hem vlak bij ons.

Maar nu kwam de groote kunst om op die

woelige zee den kotter ter zijde te komen, zonder dat de sloep te pletter sloeg; na veel op en neer roeiens, vergezeld van Negerengelsche commando's gelukte het eindelijk. Aan de beide uiteinden van ons sloepje ging een Neger staan, die zich met de handen aan de verschansing van den kotter klemde en met de voeten den rand der sloep vasthield; nu werd de scheepstrap afgelaten; van tijd tot tijd sloegen de golven haar met sloep en al in de hoogte, en wanneer er dan een oogenblik van kalmte kwam, moest een der onzen er van profiteeren om gauw naar boven te klauteren. Zoo zaten we eindelijk weer met ons zessen op den kotter, God dankend, dat we er nog zoo gelukkig waren afgekomen. 't Was nu ongeveer vijf uur; we waren doodmoede; maar het sap van een kokosnoot, door den kapitein medegenomen, en een teug wijn, ons door pater De Weerd meegegeven, zetten weer nieuwe krachten bij.

We zeilden verder; tegen zes uur werd het anker geworpen, we moesten nu op de „Curaçao” wachten, die volgens verzekering der bootslui wel tegen acht uur bij ons zou zijn. Middelerwijl waren de regenwolken overgedreven, en konden wij naar hartelust den prachtigen sterrenhemel bewonderen. Om acht uur was nog geen spoor van de stoomboot te zien. Negen uur, nog altijd niets dan sterren! Eindelijk, daar roept de matroos, die boven in de mast op uitkijk zit: „Licht!” nu

zien wij ook spoedig de lantarens van de „Curaçao"; om half elf waren wij zonder onheilen overgescheept, en strekten ons op het dek op een paar stoelen uit, om wat te slapen.

Zoo stoomden we, half zeeziek van flauwe schommeling en onuitstaanbare hitte, maar altijd verder, tot we eindelijk s'middags om drie uur te *Paramaribo* voor steiger lagen.

Ik moet U ronduit bekennen, nooit in mijn leven ben ik zoo vermoeid geweest als toen. Toch was naar aller getuigenis de reis nog betrekkelijk voorspoedig volbracht; soms hebben onze Missionarissen meer dan vier en twintig uren op den kotter moeten blijven, soms ook na uren lang tobbens in de sloep weer naar land terug moeten roeien. Bid dus maar goed voor hen.





X.

M A R I A N E L L A.

Zoo vermoeiend als een reis naar *Coronie* is, zoo genoegelijk, had men ons voorzegd, is een tochtje naar *Marianella* in de *Para*. Op Zaterdag 18 April bij zonsopgang, 's morgens om zes uur, gingen we dus welgemoed daarheen. We hadden een kleine stoombarkas afgehuurd en zetten ons vroolijk op de houten bank. Na een paar minuten stoomens begonnen we te bemerken, dat dit zitten nu juist niet gemakkelijk zou blijven; want, hoewel het roer natuurlijk achter aan het bootje was, werd het evenwel vooraan in beweging gebracht door lange ijzerdraden, die van voren naar achteren voortdurend op en neer schoven, juist op de hoogte, waar wij moesten leunen; zonder eenigen steun

moesten we dus acht uren lang recht op zitten. Maar we waren al te veel gewoon aan lastige houdingen om ons nog te beklagen.

Een uur verder zegt de kapitein: „Monseigneur, ik moet u bekennen, dat ik deze reis nog nooit gedaan heb, en dus niets van den weg weet.” Die gulle bekentenis was ons minder welkom; maar pater de Kuyper, die ons vergezelde, was éénmaal te *Marianella* geweest, en dacht nu ook de richting nog wel te weten. Getroost gingen we dus verder. Tot tien uur bleven we op de breede *Suriname*, en stoomden toen rechts de „*Doorsnede*” in. Dit is een kanaal, hetwelk de *Suriname* met de *Pararivier* verbindt; deze twee rivieren loopen eenigszins parallel, en door dit kanaal is het mogelijk van de eene in de andere te komen. Zie bijvoorbeeld de hoofdletter H; welnu het lijntje, dat de twee staande balken verbindt, is de „*Doorsnede*.” Alles ging zeer goed, maar het ongeluk wil, dat de „*Doorsnede*” zeer smal is en eveneens de *Para*: daarbij zijn alle oevers dicht met groen bewassen, zoodat het zelfs op kleinen afstand uiterst moeilijk is om te zien, waar de boot de bocht moet maken. Pater de Kuyper staat voorop, naast den sturenden kapitein: „We komen er,” roept de Pater. „Stop!” roept de kapitein; maar de stoker, een nieuwelings in het vak, weet niet gauw genoeg den stoom af te sluiten. „Stoppen! stoppen!” roepen we allen,

maar het is al te laat; de boot stoot met geweld tegen den vóór ons liggenden *Para*-oever, bonst terug en vliegt dan voor meer dan de helft op den wal. Slijkerige takken vol kleverige bladeren slaan ons om de ooren, en een zwerm van gonzend ongedierte, in zijn stille rust opgeschrikt, vliegt nijdig op ons, indringers af. De kapitein aan het razen tegen den stoker, die het onnoozelste gezicht ter wereld vertoont; met groot geweld wordt de boot teruggetrokken, met heel veel kunst opnieuw de draai beproefd, en ja, gelukkig, we stoomen thans op de *Para*.

De *Para* is een zeer smalle stroom met donker zwart water, als een rivier uit de onderwereld; eindeloos kronkelend en op sommige plaatsen fabelachtig diep. Langs beide oevers verheffen zich hooge sombere boomen, die met de struiken en heesters aan hun voeten zich als een dichte, zwarte massa in het donkere water weerspiegelen. Diepe stilte heerscht hier; te vergeefs verlangt uw oor naar het geluid van een vogel of het gehuil van een dier; het onophoudelijk tikketakken der machine is het eenige, dat ge opvangt. En op dat eentonig maatgeluid, zonder eenig vergezicht voor het oog, onder de brandende middagzon, begint de een te dommelen, de andere te mijmeren, en hoort honderd liedjes en wijzen, die, half spottend, half droefgeestig, soms ook ernstig of herinne-

ringen uit het verleden wekkend, in dat tikketakken, tikketakken worden aangestemd.

„Heb maar geduld,” bemoedigt men ons, „we komen straks aan *Triangel*.”

„Wat is dat *Triangel*? En wat gebeurt er dan?” vragen we met doffe onverschilligheid.

Nu, dat zouden we over een paar uren wel zien.

En we mijmeren en neuriën maar verder.

Maar hoor, daar klinkt het uit een duisteren inham blijde ons toe: „Welkom! welkom! *Odio, odio, vadri!*” en riemen plassen, groote cirkels teekenen zich op het water, en van uit den inham komt een tentboom op ons aan, waarin pater Kuster met zes Negers. Dat was een herleving! De tentboot komt ons ter zijde, en in de broederlijke omhelzing was alle verveling vergeten.

Nu nog een paar minuten en we zijn aan *Triangel*, een punt, waar een kreek in de *Para* vloeit.

Verder kon onze stoombarkas niet, en we moesten op de tentboot overstappen. „Wees voorzichtig,” waarschuwde de pater, „’t is hier peilloos diep.” We kropen met ons vijven onder de houten tent, die zoo laag is, dat men er niet rechtop kan zitten en, omdat de zon haar geblakerd had, alweer gloeiend heet. Een half uur hield ik het vol, maar toen werd het mij al te benauwd en ik ging bij de roeiers op een plank zitten.

’t Waren flinke Negers, groot en forsch van lichaamsbouw, en allervriendelijkst voor ons: de

drie oudste waren de kerkmeesters van *Marianna*. Zacht gleed nu de boot over de *Coropine*, een bekoorlijke kreek, op vele plaatsen door de er over hangende boomen geheel beschaduwd. Allengskens begonnen onze bootslui, volgens aloud gebruik, te zingen; het zijn liedjes, die zij zelven maken, zonder rijm of bepaalde maat, zoo ongeveer in den trant der psalmen; de wijzen zijn nog van Afrikaanschen oorsprong en hebben ook wel iets van ons psalmgezag weg. Zoo dichten zij over al wat zij onderweg opmerken, over het nieuws in het kamp of bijzondere voorvallen in de kolonie. Onlangs, bijvoorbeeld, was een Neger een geheelen dag op jacht geweest en zonder wild thuis gekomen; den volgenden dag zong men in alle corjalen over dien ongelukkigen schutter. Alles in het Neger-engelsch.

Ook nu, na een half uurtje varens, — want in het begin waren ze wat verlegen, maar ik deed alsof ik geen acht op hen sloeg, — begonnen zij hun lied, natuurlijk ter onzer eere. De oudste kerkmeester, een groote Neger van ongeveer vijftig jaar, hief aan:

„O! o! *wat deftige reizigers vervoeren we thans in de tentboot!*”

En aanstonds een andere Neger daarop:

„*Nooit heeft de Coropine edeler blanken gedragen.*”

Zoo ging het door, nu eens wat vlugger, dan

weer wat langzamer, terwijl een onzer knechten mij alles letterlijk vertaalde.

Tegen vijf uur lagen wij eindelijk voor *Marianella*. Een allerliefst kerkje, toegewijd aan het goddelijk Hart van Jezus, wiens beeld, buiten in eene nis geplaatst, ons aanstonds in het oog viel, toen wij landden; en daarnaast, aan de eene zijde een vrij ruime school, aan de andere zijde ons klooster; alles van hout, het klooster en de school zonder glasramen, maar met groote openingen en zonneschermen, frisch en vrij en ruim en zeer aangenaam gelegen. Pater Van Coll verwelkomde ons en deed ons door zijne hartelijkheid weldra al het vermoeiende der reis vergeten.

Marianella is een negerkamp, en het middelpunt van vele plantages langs de *Para* en verscheidene Indianenkampen; van hieruit worden die allen geregeld bezocht. 't Is er zeer gezond en wat frisscher dan op onze andere staties; jammer dat er zooveel slangen zijn; een half uur voor onze aankomst had de Pater nog een groote slang in onzen tuin gezien; als voorzorgsmaatregel werd ons dan ook aangeraden, om 's avonds, alvorens slapen te gaan, de kamer eens goed na te zien. Ge begrijpt, Lezer, dat ik dien raad stipt heb opgevolgd en zelfs nog een Pater meenam om te helpen zoeken.

Den volgenden dag, -- 't was Zondag -- zagen we in de Hoogmis onze kerkmeesters-roeiërs van

gisteren terug, thans deftig aangekleed; witte broek, zwarte jas en uit de borstzak van de jas kwam een kleine witte zakdoek, netjes opgevouwen, heel coquet uitkijken; de groote bruine voeten in nauwe verlakte schoenen, die hun veel te klein waren, gouden ringetjes in de ooren en het zwarte kroeshaar blinkend van de olie. En terwijl de andere gemeentenaren, — ongeveer een honderd waren er opgekomen, — ons half schuw, half nieuwsgierig bezagen, knikten zij ons vriendelijk lachend toe, als wilden ze zeggen: „Wij kennen elkaar al.” — Aller houding was overigens zeer stichtend; de Duitsche Zangmis werd uitgevoerd met Neger-engelsche woorden, en, hoewel wat hard, werkelijk zeer goed. Het overige van den dag besteedden we aan de visitatie, en bemerkten toen ook een kleinen Indianenknaap, die in den tuin met een grooten hond speelde. „Och zie,” zeide ons pater van Coll, „dat is een jongetje uit een kamp, dat ongeveer zes uren hier vandaan is; voor een paar weken heeft een hond hem in den voet gebeten, en nu hebben zijn ouders hem hier gebracht om hem te laten verplegen.” De kleine was bang voor ons; ik gaf hem een groote sneê ananas; hij nam ze wel aan, maar durfde er niet van eten; doch toen we wat verder wandelden en ik eens omkeek, hield hij met beide handjes de heerlijke sneê aan den mond en smulde er van.

Hier en daar zagen we in de gangen bussels hooi hangen.

„Waartoe dienen die ?” vroeg ik.

„Om de vleermuizen tegen te gaan,” was het antwoord. „Want omdat we alles open hebben, komen zij 's avonds in menigte op het licht aan-gevlogen; stuiten ze dan op het hooi, dan vliegen ze weer terug. Vooral sedert we ginds aan den oever van de *Coropine* een hollen boom hebben omgehakt, hebben we veel last van die dieren. De Negers vereerden dien boom als het verblijf van een afgod; daarom hebben wij hem omgehouwen, en de vleermuizen, die er altijd in gewoond hadden, vladderden nu op ons huis af; heel natuurlijk, omdat ze in den omtrek geen ander rustpunt vinden; de heidensche Negers evenwel beschouwen dit als een straf van den boozen geest.”

's Namiddags van vier tot vijf was er aanbidding in de kerk. Al het volk zong het „*Adoro Te*” en het „*Ave, maris stella*” en luisterde met eerbied naar de voorlezing van de „*Bezoeken*” van den H. Alphonsus.

Daarop gingen we het kamp rondwandelen; heel de bevolking stond buiten; we traden in het huisje van Pierre Braziel, den oudsten kerkmeester, die, hoogst vereerd met deze onderscheiding, ons al zijne meubelen, schalen van kokosnoot, cassavepannen, enz. enz. stuk voor stuk liet bezichtigen. Inmiddels was de geheele zwarte jeugd

voor deur en vensters opgestapeld, en stoeide onder elkaar, en begon met ons te praten, — want op school leeren ze Hollandsch, — en diende ons tot vroolijken tolk voor alles wat Pierre Braziel heel ernstig in het Neger-engelsch opdischte.

Den volgenden morgen aan het ontbijt werden we verrast door een prachtige ananas, groot en dik als een flinke kool.

„Wat een kostbaar stuk!” riep ik uit; „hoe komt ge daar aan?”

„’t Is een geschenk van Pierre Braziel; de goede man is van nacht twee uren ver het bosch ingegaan; daar had hij voor eenige dagen die ananas zien rijpen en nu heeft hij ze gesneden ter eere van onze gasten.”

Daar klopt toch nog wel een gevoelig hart onder die zwarte borst.

Na het ontbijt gingen we de school bezoeken, die door Pater Kusters gehouden wordt; de kinderen zongen als lijsters, en lazen en rekenden, dat het een aard had; een jongentje van dertien jaar verbaasde ons door zijne vlugheid; uit het hoofd loste hij moeilijke rekensommen op met groote getallen zonder zich in het minst te vergissen.

Zoo vervloog de tijd maar al te spoedig; Dinsdagmorgen om zes uur, gingen wij, door heel het kamp gevolgd, naar den oever, waar thans niet de tentboot, maar de korjalen klaar lagen. Een

korjaal is een uitgeholde boomstam, waarop eenige dwarslatjes liggen, die tot banken dienen; ze is zoo smal, dat als ge er in zit, heel de breedte gevuld is; ge moogt u wel van voren naar achteren en omgekeerd buigen, maar nooit ter zijde, want dan verliest het ranke vaartuigje het evenwicht en slaat om en werpt heel de bemanning in het water.

Monseigneur en ik namen plaats in de eerste korjaal; twee kerkmeesters roeiden en Pierre Braziel zat achteraan en stuurde met een parel; de overige Paters met jongere Negers namen plaats in de volgende.

Als een zwaluw zoo vlug schieten onze vaartuigjes over de watervlakte; nu en dan is er een wedstrijd tusschen de twee korjalen en vliegt de andere met de jongere roeiers ons voor; maar dan beduidt hun Pierre Braziel met een vloed van woorden, dat de onze eershalve voorop moet blijven, en de daad bij het woord voegend, werpt hij met zijn roeispaan groote plassen water op de jeugdige overmoedigen. Deze bukken en strijken de vlag en roeien langzamer, om eenige oogenblikken later den kamp opnieuw te wagen.

Kort daarop roep ik den anderen Paters toe: „Dat was daar zoo even een heete strijd!”

Pierre Braziel, die wat Hollandsch verstaat, voelt bij dat woord eensklaps de dichtgeest over

zich komen, en met hooge, luide stem heft hij aan,
op oud-Afrikaansche wijze :

„*De strijd is wel begonnen,
Maar is nog niet gestaakt !*”

En onmiddellijk zingt een der roeiers den tegenzang:

„*Vreedzaam is onze strijd,
En glorie hem, die zegeviert !*”

En zoo dichten zij verder over den strijd en over de blanken, die van zoo verre gekomen zijn, en die zij nimmer zullen wederzien. En een der roeiers verklaart, dat hij wel gaarne mee wil gaan naar Holland, en Pierre Braziel schudt bij die woorden ernstig het hoofd, en we vliegen altijd verder over de bekoorlijke *Coropine*.

Veel te spoedig naar onzen zin waren we wederom aan *Triangel*, waar de stoombarkas ons wachtte en na een langen, warmen tocht 's middags om drie uur weer voor *Paramaribo* bracht.

De aangenaamste herinneringen bewaren wij aan dien tocht; moge het liefderijk Hart van Jezus het vriendelijke *Marianella* bewaren.

* * *

Ziedaar eenige schetsen van ons missieterrein in Suriname. Evenals al het aardsche, eene afwisseling van vreugde en droefheid, van hoop en voldoening of teleurstelling. Moge al het geschrevene U, Lezer, opwekken om veel voor die belangrijke Missie te bidden en naar best vermogen het *Hofbauer-Liefdewerk* te steunen.

Immers om al die goede werken, welke met zoo zware onkosten gepaard gaan, te steunen; om de missionarissen in het stichten en onderhouden van kerken, scholen, weeshuizen en in de bekeering der inlanders zoowel als de verpleging der zoo diep ongelukkige melaatschen ter hulp te komen, is, onder de hooge goedkeuring en den zegen van onzen Heiligen Vader Paus Leo XIII en onder de bescherming van den gelukz. Clemens Maria Hofbauer, eene weldadige vereeniging opgericht, onder den naam van „Hofbauer Liefdewerk.” (1)

Wanneer ge dus, Lezer, bij het doorloopen dezer bladzijden, eenige belangstelling voor Suriname's Missie hebt opgevat, wordt dan lid van deze zoo zegenrijke vereeniging.

(1) Om lid van deze vereeniging te zijn, wordt vereischt, dat men zijn naam opgeve aan een der Zelatricsen van het liefdewerk, of aan den bestuurder *den Eerw. Pater J. A. M. Harte, Keizersgracht 218 te Amsterdam*, en men zich verbinde tot het jaarlijksch bijdragen van eene, zij het ook maar geringe aalmoes.

Behalve de eeuwige belooning, welke de goddelijke Zaligmaker zelfs voor een teug koud water, aan den minste der Zijnen geschonken, heeft toegezegd, genieten de leden van dit liefdewerk ook de volgende geestelijke voordeelen:

1. Iedere week worden voor dit liefdewerk te Paramaribo twee H.H. Missen gelezen: eene voor de levende, eene voor de afgestorven leden.
2. Zijne Heiligheid Paus Leo XIII heeft, den 9 Februari 1890, aan de leden van dit liefdewerk de volgende aflaten verleend:

I. Aan allen, die na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, in eene parochiekerk voor de voorplanting des geloofs en de meening des H. Vaders zullen bidden:

- a. een vollen aflat op den dag hunner inschrijving;
- b. een vollen aflat op het feest der Onbevleete Ontvangenis van Maria.

II. Een vollen aflat in het uur des doods aan allen die, na

oprecht gebiecht en gecommuniceerd te hebben, zoo hun dit mogelijk was, rouwmoedig, met den mond als zij kunnen, of anders minstens met het hart godvruchtig den naam van Jezus aanroepen.

III. Een aflat van zeven jaren aan allen, die eene parochiekerk bezoeken en er bidden voor de voortplanting van het geloof en de meening des H. Vaders :

a. op den 26 December, geboortedag van den zaligen Clemens Maria;

b. op den 19 Maart, dag zijner intrede in de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers ;

c. op den 15 Maart, dag van zijn zalig afsterven ;

d. op den 29 Januari, dag zijner zaligverklaring.

IV. Een aflat van zestig dagen voor elk goed werk tot ondersteuning der Missie verricht.

V. Al deze aflaten zijn toepasselijk op de zielen in het Vagevuur.



INHOUD.



	Bladz.
I. <u>In mist en deining</u>	3
II. <u>In de Gerardus-Majella-stichting . . .</u>	7
III. <u>Tusschen de melaatschen op Batavia .</u>	12
IV. <u>Onder de Indianen</u>	23
V. <u>Een nacht in het woud</u>	35
VI. <u>Nickerie.</u>	41
VII. <u>Wederom op de Arawarra, en bij de</u> <u>Caraïben</u>	47
VIII. <u>In het aanschijn van den dood . . .</u>	57
IX. <u>Wel en wee</u>	68
X. <u>Marianella.</u>	80



Uitgaven
VAN
F. H. J. BEKKER
te AMSTERDAM,
Singel 564 b/d Regniers-Breestraat.

Bezoeken bij Jezus Christus
in het Allerheiligste Sacrament,
door Pater K. M. A. L. WULFINGH.

Prijs : in linnen 0.60, in marocco 1.50
Luxe editie, in linnen 1.10

Het Zielenheil onzer Kinderen,
door Pater K. M. A. L. WULFINGH.

Prijs : gebonden in linnen 1.—
„ „ in marocco 2.—

Het leven v/d H. Alphonsus Maria de Liguori,
voor de jeugd,
door Pater J. POLMAN.

Prijs : ingenaaid 0.35
„ in linnen prachtband. 0.65

Uitgaven
 VAN
F. H. J. BEKKER
 te **AMSTERDAM,**
Singel 564 b/d Reguliers-Breestraat.

Kleinere werken van den H. Alphonsus,
 vertaald door Pater Th. Bensdorp.

Wijze om voortdurend met God om te gaan De Goddelijke Liefde Degelijkvormigheid met Godswil. Korte verhandeling over het Gebed.	}	per exempl. 10 cent.
--	---	---

	ing.	geb.
Het leven van den H. Bonifacius. . . f	0.60	0.90
<i>Cajetanus.</i> Het Huisgezin en de Godsdienst. -	0.75	1.20
<i>v. Elten.</i> Leven van den H. Willebrord. -		1.50
" Bekn. " " " -	0.50	0.80
" Bekn. Geschiedenis van het oud Verbond -	1.10	1.50
" Bekn. Geschiedenis Handeling der Apostelen -	1.10	1.50
" Gesch. der Kerk van Christus 2 deelen. -	6.—	7.50
Leven v/d H. Franciscus van Assisië .		1.—
<i>Horning.</i> Spreuken en spreekwoorden 1 ^e , 2 ^e , 3 ^e bundel, per bundel. -	0.50	0.85
" HET WEES GEGROET, uitgebreid en overwo- gen -	0.60	0.90
<i>Klönne.</i> Amstelodamensia. -		2.—
<i>v. d. Lans</i> Gregorius de Groote -	0.60	0.90

<i>Mes.</i>	Agostino de Montefeltro Confe-	
	rentiën	- 2.—
<i>Nuijens.</i>	Gedertkb. der Pauselijke zouaven	- 2.50
<i>Ruscheblatt.</i>	Maria de Moeder des Heeren	
	2 deelen	f 7.20 f 8.40
"	Homeliën of verklaring der	
	Evangelien op alle Zon- en	
	Feestdagen	- 6.75 - 8.25
"	De H. Joseph. zijn leven en	
	zijne deugden	- 1.10 - 1.50
<i>Vincent.</i>	Agnes het bruidje van het Aller-	
	heiligste Sacrament	- 1.40
<i>van Veen.</i>	Levenschets Petrus Claver, Jo-	
	annes Berchmans en Alph.	
	Rodriguez	- 0.60
<i>Witlox.</i>	Gedachten en raadgevingen,	
	Handboek voor jongelieden,	
	in prachtband	- 2.75
"	De keuze van een levensstaat .	- 0.35 - 0.45



Groote prijsvermindering geldig tot en met 31 Augustus e. k.

Het alom bekende en geroemde werk

Het leven van den H. Antonius van Padua,

door Prof. H. M. H. BARTELS.

ingenaaid 3.— gebonden 3.60

Wordt tijdelijk aangeboden met 20% korting,

dus wordt de prijs ingenaaid	f 2.40
gebonden	- 2.88

NB. Men gelieve spoedig te bestellen, daar er niet veel exemplaren van dit schoone werk te verkrijgen zijn.





